

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

ČINNOST ODBOJOVÉ SKUPINY ANNA

V LETECH 1949–1951

Bakalářská práce

Václav Podlešák

Vedoucí práce: Mgr. Bc. Markéta Bártová

Olomouc

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářkou diplomovou práci s názvem *Činnost odbojové skupiny Anna v letech 1949–1951* vypracoval samostatně, pod odborným vedením vedoucí práce a na základě uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 1. srpna 2019

.....

Podpis

Na tomto místě chci poděkovat své vedoucí Mgr. Bc. Markétě Bártové za cenné rady a připomínky k textu a stylu práce, které mi během psaní poskytla. Dále chci poděkovat svým rodičům a přátelům za podporu.

Obsah

1.	Úvod.....	5
2.	Rozbor pramenů a literatury.....	7
3.	Právní vymezení protikomunistická rezistence v Československu.....	21
4.	Únorový převrat a jeho důsledky	27
4.1.	Upevňování komunistické moci.....	29
5.	Letáky a časopisy – nástroj odboje	32
6.	Představení členů skupiny ANNA a jejich spolupracovníků	37
7.	Působení skupiny ANNA	41
7.1.	1949: Začátek odbojové činnosti.....	41
7.1.1.	Spolupráce se skupinou R.U.R.....	44
7.2.	1950: Osamocení skupiny	49
7.3.	1951: Obnovení činnosti	54
7.4.	Zatčení	55
8.	Soudní proces „Jan Strejcius a spol.“	58
9.	Věznění a další osudy členů skupiny ANNA.....	61
10.	Závěr.....	67
11.	Seznam pramenů a literatury	69
12.	Resumé	73
13.	Přílohy	74

1. Úvod

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století se museli občané Československa rozhodnout, jak se postaví k nastupující komunistické totalitě. Jednalo se o režim, který se neostýchal použít násilí k prosazení svých politických cílů a umlčení svých odpůrců. Významná část obyvatelstva se rozhodla tomuto útlaku aktivně čelit. Mezi nimi bylo i několik brněnských studentů z gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého, kteří se navzdory svému nízkému věku postavili za své ideály.

Jádro skupiny ANNA tvořili Jan Strejcius, Zdeněk Janík, Milan Obrovský a Jiří Linhart, ke kterým se postupem času přidalo dalších třináct členů. Jejich formou odboje a odporu bylo například ničení informačních skříněk Komunistické strany Československa (KSČ). Také se jim podařilo navázat kontakt s organizací R.U.R., ve které působili jejich starší spolužáci a s nimi poté absolvovali trénink vojenských dovedností. Těžiště jejich činnosti ovšem spočívalo v produkci a distribuci letáků a dalších ilegálních tiskovin. Za zvláštní zmínku stojí časopis Plamen, kterého vydali přibližně tisíc kusů.

Přestože příběh skupiny ANNA nabízí řadu pozoruhodných detailů, například pro studium působení studentů v rámci třetího odboje, tak se o něj dosud nikdo z odborné historické obce nezajímal. Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl zachytit aktivitu této skupiny, její následnou perzekuci a návrat jejích členů do společnosti. K tomu se autor rozhodl využít především dochované archivní prameny a podrobit je kritické analýze. Jedná se z velké části o vyšetřovací spisy bezpečnostních složek komunistického Československa, ke kterým je potřeba přistupovat s jistou dávkou skepse, poněvadž tajná policie mnohdy upravovala výpovědi zadržovaných občanů.

Práce je rozdělena do několika kapitol, z nichž první dvě jsou Úvod a Rozbor pramenů a literatury. Po nich následuje třetí kapitola, věnovaná právnímu vymezení protikomunistické rezistence, které se vyvíjelo během devadesátých let a do současného stavu dospělo až v roce 2011 přijetím Zákona č. 262/2011 Sb., *o účastnících odboje a odporu proti komunismu*. Čtvrtá kapitola se zabývá politicko-společenskými změnami konce čtyřicátých let, které předcházely vzniku skupiny ANNA a formovaly myšlení jejích členů. Mezi odbojáři i širokou veřejností totiž panovala představa, že nástup komunistů k moci je pouze dočasný a brzy dojde ke konfliktu se Západem. Dnes samozřejmě nelze přesně vyčíslit kolik procent obyvatel této myšlenky věřilo, ale pro mnohé stejně jako pro studenty z gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého to byl katalyzátor jejich odboje a odporu. Pátá kapitola charakterizuje produkci protikomunistických ilegálních letáků v letech 1948 a 1949. Šestá kapitola, která představuje jednotlivé členy skupiny, je do předkládané práce zařazena, aby čtenáři usnadnila orientaci ve velkém počtu postav. Sedmá kapitola, rozdělená do několika podkapitol podle jednotlivých let, představuje činnost skupiny ANNA. Osmá kapitola popisuje soudní proces s mladými studenty a devátá kapitola je věnovaná jejich pobytu ve vězení a následnému životu na svobodě. Z příloh jsou obzvláště důležité dvě mapy, které zobrazují působení aktérů případu ve čtvrti Veverčí a v rámci Brna a okolí. V textu je na ně řada odkazů, které je čtenáři doporučeno hojně využívat.

Autor textu si dané téma vybral vzhledem ke svému zájmu o československé dějiny 2. poloviny 20. století. Práce je pro něj prostředkem k pochopení praktik komunistického totalitního režimu v dané době a vůle občanů státu těmto úkladům čelit.

2. Rozbor pramenů a literatury

Pramenná základna předkládané práce se v první řadě skládá z archivních materiálů, které vznikly činností bezpečnostních složek komunistického Československa a jeho soudů. Dále se jedná o prameny, které pochází z gymnázia Zdeňka Nejedlého v Brně, kde členové skupiny ANNA studovali v letech 1948 až 1951. Vězeňské ústavy čtyřicátých a padesátých let jsou posledními institucemi, ze kterých autor čerpal prameny. Archivní dokumenty doplňuje novinový článek, který vznikl u příležitosti udělení pamětní medaile jednomu z členů skupiny Graciánu Tejralovi. Studenti ze skupiny ANNA dnes již bohužel nežijí a krom výše zmíněného Tejrala po sobě nezanechali vzpomínky na svou činnost v daném období, což dělá z tohoto článku velmi cenný zdroj informací.

Pro účely práce nechal autor v Archivu bezpečnostních složek (ABS) provést desítky lustrací, které zahrnovaly všechny členy skupiny ANNA, jejich spolupracovníky a klíčové postavy z organizace R.U.R., které byly v kontaktu se studenty ze skupiny Jana Strejciuse. Lustrace ve většině případů ukázaly, že se dochovaly vyšetřovací spisy nebo materiály, které se týkají osudů členů skupiny po jejich propuštění z vězení, jako je vyšetřovací spis Zdeňka Janíka popisující jeho vyšetřování kvůli pomlouvání komunistického režimu koncem padesátých let nebo dokumenty dokládající, že Státní bezpečnost (StB) chtěla v sedmdesátých letech spolupracovat s Janem Strejciusem.

V ABS ve fondu Správa vyšetřování StB-Vyšetřovací spisy je pod signaturou *V-80 Brno* uložen vyšetřovací spis skupiny ANNA s názvem *Strejcius a spol.* Jeho nejdůležitější součástí jsou zaznamenané výslechy studentů, které obsahují základní informace o činnosti skupiny. Díky těmto pramenům je možné pochopit, jak se měnily výpovědi studentů v průběhu vyšetřování. Významnou součástí tohoto spisu jsou také osobní svazky členů skupiny, které

obsahují jejich fotografie a zabavené letáky. Oproti obvyklému obsahu vyšetřovacích spisů, které pochází z této doby, se mezi materiály nenachází agenturní zprávy týkající se studentů a lze tedy předpokládat, že nevznikly. Ve výše zmíněném fondu je také uložen vyšetřovací spis s arch. č. *V-758 Brno Zdeněk Vališ a spol.*, který se týká skupiny R.U.R.

Další materiály, které jsou klíčové pro tuto bakalářskou práci, se nachází v Moravském zemském archivu (MZA). Jedná se o *Trestní spis Jan Strejcius a spol.* archivovaný pod signaturou *I TS II 31/52*, jenž je uložen ve fondu Státní soud v Brně. Spis obsahuje především dokumenty týkající se soudního procesu se skupinou v roce 1952, nejdůležitější z nich jsou prameny administrativního charakteru jako je oznámení o přijetí do vazby nebo žádost o převoz studentů, protože dokládají, kde byli studenti drženi před soudním přelíčením. Přepis žaloby, protokol z hlavního přelíčení a rozsudek soudu, jsou také velmi důležité, poněvadž dokládají, z jakých trestných činů byli studenti odviněni a jaké tresty dostali, ovšem stejné archiválie jsou součástí vyšetřovacího spisu *Strejcius a spol* arch. č. *V-80 Brno*. Další důležitou součástí spisu uloženého v MZA je usnesení o rehabilitaci z devadesátých let, protože tyto materiály mapují právní vývoj případu, který nastal v dekadách následujících po odsouzení členů skupiny. Soudní spis také obsahuje archiválie, které souvisí s propadnutím zabavených předmětů státu a jejich případné navrácení rodinám odsouzených studentů. Současně jsou zde uloženy i dotazníky členů skupiny, které se zaměřují na jejich chování během studia, prospěch, ale i rodinné poměry a vztah ke komunistickému režimu. Údaje obsažené v těchto materiálech sice nejsou zásadní pro zmapování odbojových aktivit skupiny ANNA, ale jedná se o vhodný pramen pro vykreslení pozadí celého případu a mohou mnohé vypovědět o samotných aktérech popisovaných událostí.

Kromě trestního spisu autor v MZA vyhledal také *Orientační plán Brna z roku 1945*, který je uložený ve fondu Sbirka map a plánů pod signaturou *2811* a který má v předkládané práci sloužit k vizualizaci činnosti studentů. K tomuto účelu se také nabízelo použít Komůrkův

plán Brna, který pochází z roku 1948 a díky tomu obsahuje názvy ulic, jenž se shodují s těmi ve výpovědích studentů, ovšem nezobrazuje některé přilehlé obce, které jsou pro historii skupiny klíčové. Naopak výše zmíněný orientační plán zachycuje všechny důležité oblasti a kvůli jednoduššímu zobrazení je přehlednější, a proto je součástí předkládané práce.

V Národním archivu (NA) jsou uloženy materiály mapující osud studentů po jejich odsouzení v roce 1952, které vznikly činností administrativy Vězeňského ústavu Ostrov u Karlových Varů a Samostatného ústavu nápravných zařízení Zámrsk, kde byli studenti vzhledem ke svému věku a závažnosti obvinění umístěni do výkonu trestu. Vězeňské spisy členů skupiny ANNA lze vyhledat ve fondu Správa Sboru nápravné výchovy, ovšem některé z nich se v příslušném fondu nedochovaly.¹ V archivu jsou uloženy spisy tří ze čtyř zakládajících členů Jana Strejciuse a Jiřího Linharta, ale archiválie Milana Obrovského se bohužel nezachovaly. Dokumenty týkající se Zdeňka Janíka jsou sice v archivu uloženy, ale vztahují se k jeho pobytu ve vězení na konci padesátých let, ke kterému byl odsouzen v rámci akce „Stavbaři“. Tento pramen tedy není pro zkoumaný případ příliš relevantní, ovšem vypovídá o dalších životních osudech Zdeňka Janíka. Pro předkládanou práci jsou zásadní potvrzení o propuštění, nebo podmíněčných propuštěních z nápravných zařízení, poněvadž dokládají reálnou dobu trvání trestu, a navíc se jedná o informace, které nejsou jinde dostupné. Ve vězeňských spisech je možné vyhledat řadu materiálů, které mapují život členů skupiny během jejich výkonu trestu. Jedná se o zprávy o zdravotním stavu uvězněných studentů, posudky jejich práce nebo žádosti o návštěvu, které posílali rodiče studentů umístěných do ústavu v Zámrsku místnímu veliteli apod.

¹ Celkem se dochovalo deset vězeňských spisů. Konkrétně se jednalo o spisy těchto osob: Jan Strejcius, Zdeněk Janík, Jiří Linhart, Pavel Hála, Hynek Olma, Jan Kirchner, Pavel Bařtipán, Richard Vaněk, Zdeněk Ondráček, Josef Mazůrek. Vězeňské spisy následujících osob se nedochovaly, a proto nelze zmapovat jejich pobyt v nápravných zařízeních ani zjistit dobu jejich propuštění: Milan Obrovský, Alois Žák, Gracián Terjal, Ivan Svůra, Vilém Michal, Bohumír Stojar, Jaroslav Olšar,

V Archivu města Brna (AMB) je možné ve fondu M 52 *Gymnázium Zdeňka Nejedlého, Brno* pod signaturou 34 vyhledat třídní knihy ze školního roku 1949/1950, kdy studenti ze skupiny ANNA docházeli do druhého ročníku gymnázia. Tyto prameny také obsahují informace o studentech ze skupiny R.U.R, kteří v daném roce studovali třetí a čtvrtý ročník. Ze školních let 1950/1951 a 1951/1952, kdy ještě členové skupiny ANNA docházeli na gymnázium, se třídní knihy nedochovaly. Ve výše uvedeném fondu se pod signaturou 89 nachází zápisy porad profesorského sboru ze školního roku 1951/1952, kdy byli studenti zatčeni a souzeni. Po obdržení opisu rozsudku Státního soudu v Brně profesorský sbor přistoupil nejen k vyloučení studentů z gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého v Brně, ale ze všech škol 3. stupně, a tím pádem jim znemožnil složit maturitní zkoušku a pokračovat ve studiu na vysoké škole.² V zápisech z porad se ovšem nenachází žádná zmínka o zatýkání studentů, které probíhalo od září do prosince roku 1951.

Vzhledem k tomu, že významnou složkou odbojové činnosti členů skupiny ANNA představovala tvorba letáků, považoval autor předkládané práce za vhodné seznámit se s letákovou produkcí v dané době, aby je následně mohl porovnat. Souborné práce na toto téma v odborné literatuře stále chybí, a tak nenahraditelnou pomůckou zůstávají publikace Karla Kaplana a Jany Váchové *Letáky 1948* a *Letáky 1949* vydané v roce 1994, které přinesly první a doposud poslední výbor pramenných materiálů letákového a časopisového charakteru z uvedených let.³ Díky této práci, která přináší kopie bezmála dvou set letáků vzniklých ve vymezeném období, je možné porovnat tiskoviny mladých studentů ze skupiny ANNA

² Dne 21. dubna 1948 došlo v Ústavodárném národním shromáždění ke schválení zákona o jednotném státním školství č. 95/1948 Sb. Tento předpis rozdělil školy na tři stupně, první stupeň tvořili národní školy, které trvaly pět let. Školy, které patřili do druhého stupně, se nazývaly střední a trvaly čtyři roky. Docházka do škol prvního a druhého stupně byla povinná. Třetí stupeň tvořili odborné školy, a gymnázia a tyto školy byly zakončené maturitní zkouškou. CIGÁNEK, Richard: *Politický zápas o jednotnou školu 1945-1949*. První. Praha 2009, s. 122-123.; Zákon č. 95/1949 Sb., o základní úpravě jednotného školství. V plném znění dostupný online In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 29. 7. 2019].

³ KAPLAN, Karel – VÁCHOVÁ, Jana: *Letáky 1948* (dále jen *1948*). Praha 1994.; KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: *Letáky 1949* (dále jen *1949*). Praha 1994.

s činností soudobých odbojových organizací. Sledovat lze jak množství a podobu šířených letáků, tak srovnávat kvalitu obsahu nebo shodu v určitých tématech, kterými se odbojové skupiny zabývaly.

Autor ve snaze zmapovat mediální reflexi případu skupiny ANNA vyhledal výtisky deníků *Rudé právo*, *Lidové noviny*, *Mladá fronta* a *Rovnost*. V tomto denním tisku z let 1951 a 1952 se nenachází žádná zmínka o zatčení nebo soudním procesu skupiny Jana Strejciuse, ani organizace R.U.R.

Jak již bylo zmíněno výše, součástí pramenné základny je i novinový článek o jednom z členů skupiny ANNA, Graciánu Tejralovi, který vyšel v časopisu *Znojemský týden*.⁴ Autor článku uvádí Tejralovy vzpomínky na kruté podmínky, které museli studenti vydržet ve vazební věznici. Tento pramen vypovídá o osudu Graciána Tejrala po jeho odsouzení a přesunutí do Vězeňského ústavu Ostrov u Karlových Varů, kde musel vykovávat náročnou práci a čelit psychickému i fyzickému týrání ze strany dozorců.

Kromě pramenné základny čerpá předkládaná bakalářská práce z odborné literatury zabývající se obdobím československých dějin, které nastalo po komunistickém převratu v únoru roku 1948. Jedná se o knihy, které pojednávají o politické situaci, ale i specifických tématech, jako je komunistická justice a cenzura. Další publikace jsou zaměřené na aktivní odpor a odboj proti komunistickému režimu, i když na toto téma historici napsali mnoho prací, tak samotné skupině ANNA se zatím žádná monografie nebo studie nevěnuje a tím pádem je předkládaná práce první, která její případ popisuje. K pochopení daného tématu je potřeba vyhledat literaturu, která pojednává o stejné problematice a skrze ni pochopit otázky týkající se skupiny ANNA. Jedná se o knihy a studie, které se zabývají odbojovou činností studentů a které

⁴ Autor píše pod šifrou *jm*: *Vězeň: Věřili jsme, že režim brzy padne*. *Znojemský týden*, č. 47, 18. 11. 2012, s. 4.

mapují skupiny rozšiřující letáky. Rozbor těchto textů se zaměří na věk členů jednotlivých skupin, ale i kvalifikaci trestných činů a tresty, jež jim udělil soud za jejich činnost.⁵ Obecně lze konstatovat, že články a studie k třetímu odboji pravidelně vychází ve *Sborníku Archivu bezpečnostních složek*, sborníku Ministerstva obrany České republiky *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji* a publikaci *Securitas Imperii*, kterou společně s historickou revue *Paměť a Dějiny* vydává Ústav pro studium totalitních režimů.⁶

Publikace *Pět kapitol o únoru* z pera Karla Kaplana je jedna z nejdůležitějších, které se věnují komunistickému převzetí moci v Československu.⁷ Kniha poskytuje hlubokou analýzu politického souboje mezi komunistickými a demokratickými silami v Československu, který sledovala celá republika včetně členů skupiny ANNA. Karel Kaplan popisuje, jakým způsobem měli komunisté v demokratických stranách dosazené své sympatizanty, kteří KSČ předávali klíčové informace a pokud by to situace vyžadovala, byli ochotní přistoupit k aktivnímu prosazování komunistických cílů. Funkcionářům KSČ se podařilo ovládnout i bezpečnostní složky a skrz ně prosadit agresivní nástup komunistů k moci. Kniha ve své poslední části detailně rozebírá důležité okamžiky února 1948 a poskytuje plastický obraz tehdejších událostí, do kterých se zapojili i pražští vysokoškolští studenti.

Navzdory svému názvu se kniha *Osudové únorové dny* od Václava Vebera zabývá z velké části obdobím před komunistickým nástupem k moci v únoru roku 1948. Veber se zabývá volbami do československého parlamentu v roce 1946, odmítnutím Marshallova plánu a ekonomickými důsledky tohoto rozhodnutí. Tato témata poskytují představu o politickém

⁵ Další odborná literatura je k nalezení v souboru s názvem *Komentovaná bibliografie k dějinám III. Odboje (1945) 1948–1960 (1967)*, který je umístěn na webových stránkách Ústavu pro studium totalitních režimů. BOČKOVÁ, Marie: *Komentovaná bibliografie k dějinám III. odboje (1945) 1948–1960 (1967)* In: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/treti-odboj/bibliografie-3odboj.pdf> cit. [28. 6. 2019]

⁶ *Sborník Archivu bezpečnostních složek* vychází jednou ročně. In: <https://www.abscr.cz/sbornik-abs/> cit. [12. 4. 2019] *Sborník Vyjádření úcty a vděčnosti* vychází jednou ročně. In: <http://www.veterani.army.cz/publikace> cit. [12. 4. 2019] Publikace *Securitas Imperii* vychází dvakrát do roka. Historická revue *Paměť a Dějiny* je čtvrtletník, který je dostupný na webu Ústavu In: <https://www.ustrcr.cz/typ-publikace/pamet-a-dejiny/> cit. [2. 7. 2019]

⁷ KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o únoru* (dále jen *Pět kapitol*). Brno 1997.

vývoji, který vedl až k únorovým událostem. Publikace dále popisuje prostředky používané komunisty k vyvolání atmosféry strachu, ve které museli žít členové skupiny ANNA. Ať už se jednalo o nepovedený atentát na demokratické ministry Petra Zenkla, Prokopa Drtinu a Jana Masaryka, nebo tzv. Mosteckou aféru, při které se příslušníci StB pokusili vyprovokovat založení protikomunistického spiknutí na severu Čech, tak tyto aféry ukazují na protizákonné počínání komunistických funkcionářů. Samotnému únorovému převratu se věnuje poslední část knihy, kde je podrobně popsán průběh každého dne od 20. do 25. února 1948. Díky tomu je možné se seznámit s mnoho detaily, které svědčí o připravenosti komunistů na převrat i odhodlání demokratické části společnosti bránit svoje hodnoty.⁸

Publikace *O cenzuře v Československu v letech 1945–1956* od Karla Kaplana a Dušana Tomáška poskytuje vhled do kontroly denního tisku a rozhlasu v poválečném Československu, což umožňuje pochopit společenský význam letáků, které vydávaly v daném období odbojové organizace. Autoři se zaměřují na instituce, které tuto kontrolu vykonávaly a jejich vývoj na přelomu čtyřicátých a padesátých let.⁹

Tématem justice v komunistickém Československu se zabývá publikace *Oběti komunistické spravedlnosti*, kterou připravila Ivana Bláhová a kolektiv autorů.¹⁰ Kniha seznamuje čtenáře s fungováním komunistických soudů a přináší popis několika konkrétních případů. Dále práce pokrývá otázky institutu amnestie pro politické vězně a fungování rehabilitačních procesů, které se dotkly i členů skupiny ANNA. Právě díky tomuto širokému rozpětí témat jí autor zařadil do seznamu literatury.

⁸ VEBER, Václav: *Osudové únorové dny* (dále jen *Dny*). Praha 2008.

⁹ KAPLAN, Karel – TOMÁŠEK, Dušan: *O cenzuře v Československu v letech 1945–1956*. Praha 1994.

¹⁰ BLÁHOVÁ, Ivana a kol.: *Oběti komunistické spravedlnosti. Právní aspekty politických procesů 50. let a 20. století*. Praha 2013.

Vzhledem k tomu, že předkládaná bakalářská práce popisuje politický proces se středoškoláky, je vhodné se seznámit s případy, během kterých byli také odsouzeni studenti. Publikace *Jménem republiky! Osm případů zvláště komunistické justice* popisuje osm soudních procesů s odbojovými skupinami a jedním z nich je případ studentské organizace Pravda vítězí!¹¹

Třetím odbojem se zatím česká historiografie nezabývala jako jednotným celkem. Výjimku v tomto ohledu představuje monografie *Třetí odboj, ČSR v letech 1948-1953* od Václava Vebera.¹² Jedná se však o knihu, která trpí několika nedostatky. Autor používá omezené množství odborné literatury nebo nedostatečně zohledňuje roli StB ve fungování odbojových organizací. I přes to se jedná o první pokus o monografii, která přináší základní obraz o problematice třetího odboje, jenž je ovšem potřeba dále rozšířit. Autor popisuje působení skupin ozbrojeného odboje, které plánovaly ozbrojený převrat, nebo bojovaly proti KSČ na lokální úrovni. Další kapitoly jsou věnovány neozbrojenému odboji, jednalo se především o skupiny rozšiřující letáky a působení převaděčů, kteří umožňovali odejít do zahraničí lidem pronásledovaným komunistickým režimem. Kapitola o letákové produkci seznamuje čtenáře se dvěma hlavními trendy, které se na přelomu čtyřicátých a padesátých let v ilegálních tiskovinách objevily, a kromě faktů předkládá ukázky letákové produkce, které lze srovnat s letáky zhotovenými skupinou ANNA.

K třetímu odboji také vyšla řada sborníků, které kompilují jednotlivé studie. Jedná se například o třídílnou edici *Za svobodu a demokracii*, jejíž první díl editovali Jaroslav Cuhra a Václav Veber.¹³ Pro pochopení třetího odboje autor předkládané práce zvolil studie, které se věnují ideologické charakteristice třetího odboje. Jednou z těchto prací je *Třetí odboj* –

¹¹ BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – BOŠTÍK, Martin – STARÁ, Tereza: *Jménem republiky! Osm případů zvláště komunistické justice*. Praha 2015.

¹² VEBER, Václav: *Třetí odboj ČSR v letech 1948–1953* (dále jen *Třetí odboj*). Pardubice 2014

¹³ CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.): *Za svobodu a demokracii. Odpor proti komunistické moci*. 1. díl. Praha 1999.

protikomunistický od Zory Dvořákové. Kromě ní se těmito tématy zabývá studie *Několik poznámek o motivaci k třetímu odboji – výchozí podmínky, tradice a společenská východiska* publikovaná ve sborníku *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*, který editovali Václav Veber a Jan Bureš.¹⁴

Další práce, která se věnuje studentským odbojovým aktivitám, je studie *Ilegální oddíl Blesk* od Petra Malloty, která vyšla v odborném časopisu *Paměť a Dějiny – Revue pro studium totalitních režimů*.¹⁵ Případy skupiny ANNA a oddílu Blesk se v první řadě podobají z hlediska věku studentů. V obou případech šlo o studenty na střední škole, kteří začínali s odbojovou činností ve věku kolem patnácti a sedmnácti let. Shodu lze pozorovat i v povaze jejich odbojové činnosti, obě skupiny se například zaměřily primárně na rozšiřování letáků a sekundárně na rozbíjení vývěsních skříněk KSČ. Důležitý je i faktor místa působení, neboť skupiny vznikly a fungovaly ve velkém městě, které jejich činnosti poskytovaly jistou míru anonymity. Státní soud v Praze mladíky z oddílu Blesk nakonec odsoudil až k čtyřem rokům ve vězení za trestný čin sdružování proti republice (podle § 2 zák. č. 48/31 Sb. a § 3 zák. č. 48/31 Sb.), který zmírnil z původně mnohem závažnějšího obvinění z velezrady (podle § 1 zák. č. 231/48 Sb. a podle § 3 zák. č. 48/31 Sb.) Petr Mallota pracuje především s vyšetřovacími spisy, které doplňuje agenturními zprávami podávajícími podrobnosti o pozdějším životě studentů.

Další práce zabývající se studentským odbojem je studie od Adama Zítka „*Hodina odplaty se blíží...*“, která vyšla ve *Sborníku Archivu bezpečnostních složek*.¹⁶ Jedná se o autorovu rozpracovanou diplomovou práci, která popisuje případ skupiny studentů, vytvořené kolem středoškolského učitele Josefa Hajného v obci Měcholupy. Činností skupiny byla

¹⁴ VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol.: *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Plzeň 2010.

¹⁵ MALLOTA, Petr: *Ilegální oddíl Blesk. Proti režimní činnosti studentů na karlínské obchodní akademie na přelomu let 1948 a 1949*. *Paměť a Dějiny*, 11, 2017, č. 2, s. 103-116.

¹⁶ ZÍTEK, Adam: „*Hodina odplaty se blíží...*“. *Příklady osudů mladistvých odpůrců komunismu na Žatecku*. *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, 13, 2015, s. 65-108. Srov. Týž: *Odbojová skupina Hajnýa spol.* Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem 2012 (nepublikovaná bakalářská práce).

především distribuce letáků v Žatci a okolních vesnicích, kromě toho Hajný plánoval přepad poštovní stanice a odchod do zahraničí, k čemuž ovšem ani v jednom z případů nedošlo. Tato organizace však oproti skupině ANNA působila jen několik měsíců na přelomu roku 1948 a 1949, než byli její členové dopadeni StB. Kromě nedostatečné konspirace, Josef Hajný již byl dříve zatčen kvůli podezření z výzvědné činnosti, mohlo být brzký konec činnosti způsoben tím, že okruh kolem Hajného, na rozdíl od brněnské skupiny ANNA, působil v malé obci, která měla sotva několik stovek obyvatel. Nezletilé členy organizace Josefa Hajného odsoudil Státní soud v Praze ke dvěma až třem letům vězení za trestný čin sdružování proti státu (§ 2 odst. 3 zák. č. 231/48 Sb.), zatímco její hlavní organizátor dostal trest ve výši devíti let za trestné činy sdružování proti republice, nedovolené opuštění republiky a neodvolené ozbrojování (podle § 2, odst. 3, § 40 a § 29, odst. 1 zák. č. 231/48 Sb.)

Studie s názvem *Případ Zdeněk Boček a spol.*, kterou napsal Jaroslav Rokoský, se zabývá činností Zdeňka Bočka a Jiřího Mesického, studentů právnické fakulty Univerzity Karlovy během roku 1948.¹⁷ První z jmenovaných byl syn vysoce postaveného armádního generála Bohumila Bočka, který tak získal přístup k citlivým vojenským informacím. Studenti měli v plánu tyto informace předávat americkým tajným službám přes americkou ambasádu v Praze. Tento záměr se ovšem nezdařil, protože jejich spolupracovníci Miloslav Choc a Jiří Červinka byli zadrženi při přechodu hranic společně s opisy zpravodajského materiálu od Zdeňka Bočka. Na rozdíl od skupiny ANNA dvojice studentů pracovala s úzkým okruhem spolupracovníků, i přes to však jejich činnost byla brzy prozrazena. Kvůli pozici Bohumila Bočka a vazbě na rozsáhlý případ Miloslava Choce, který byl obviněn z vraždy komunistického funkcionáře Augustina Schramma, měla celá akce velký společenský dopad. Zdeněk Boček a

¹⁷ ROKOSKÝ, Jaroslav: Případ Zdeněk Boček a spol. Studenti práv Univerzity Karlovy proti totalitě. Paměť a Dějiny, 3, 2017, č. 3, s. 108-123.

Jiří Mesicki byli v prosinci roku 1948 v Praze odsouzeni na doživotí za trestný čin přípravy úkladů o republiku a vojenské zrady (podle § 2 odst. 1 a 2, § 6 č. zák. č. 50/23 Sb.)

Publikace *Monstrproces „Stříteský a spol.“* od Martina Boštíka popisuje poúnorové události ve východočeském městě, které vedly k odsouzení dvaceti čtyř osob v čele s rektorem místní piaristické koleje Františkem A. Stříteským, ovšem většina z nich byli studenti tamního gymnázia a aktivní členové Junáka.¹⁸ Jednalo se o proces, ve kterém bylo vykonstruováno spojení tří skupin, přičemž ve skutečnosti každá z nich samostatně prováděla určitou formu odporu nebo odboje. Skupina kolem Miloslava Kohouta a Václava Novotného měla v plánu zaktivizovat litomyšlskou mládež a zbavit komunistického vlivu místní organizaci Československého svazu mládeže (ČSM). Přátelé Miroslav Matějka, Jiří Kopřiva a Jindřich Vích se pouze scházeli v restauraci Na Hrádku, kde diskutovali o politické situaci v zemi a kritizovali nastupující komunistický režim. Poslední skupina se zformovala kolem Karla Metyše a zaměřila se na produkci a distribuci letáků vyzývajících k svobodným volbám pod dohledem Organizace spojených národů (OSN). Výše zmíněné skupiny se zformovaly během roku 1949 a k zatčení prvních osob došlo v červnu téhož roku. V únoru 1950 se do případu zapletl i František A. Stříteský, který pomohl matce tou dobou už zatčeného Kohouta uschovat a zlikvidovat zbraň jejího syna. On sám byl poté zatčen téhož roku v březnu, když se pokoušel zbavit další zbraně jednoho ze studentů. Komunistické bezpečnostní složky pomocí fyzického násilí vykonstruovaly případ, který všechny výše zmíněné skupiny spojil pod vedením piaristického rektora Stříteského. Kromě násilí používali příslušníci StB také informátorů, které získali z řad studentů litomyšlského gymnázia a piaristické koleje. Z toho vyplývá, že spolupracovníci StB mohli být i mezi studenty na gymnáziu, kde studovali členové skupiny ANNA. Podezřelí v případě „Stříteský a spol.“ byli odsouzeni Statním soudem v Litomyšli

¹⁸ BOŠTÍK, Martin.: *Monstrproces „Stříteský a spol.“. Historická Studie o síle a slabosti poválečného člověka.* Litomyšl 2004.

podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/48 Sb. za velezradu, sdružování proti republice, nebo hanobení republiky podle svého provinění. Stříteskému hrozil trest smrti, který byl zmírněn na dvacet pět let. Studenti dostali od dvaceti let až jeden rok s ohledem na jejich věk a zapojení do činnosti jednotlivých organizací.

Ze studentské odbojové činnosti lze zmínit případ skautské vedoucí Dagmar Skálové, která se se svým oddílem zapojila do neúspěšného pokusu o převrat plánovaný skupinou Čančín-Moravec. Záměr skupiny se ovšem až na několik výjimek nepřenesl do praxe. Přebvat byl formálně ohlášen na 16. května 1948. Skoro nikdo nereagoval. Skautská vedoucí Dagmar Skálová se však vydala na smluvené stanoviště, členové jejího oddílu měli plnit roli spojek pro postupující odbojáře a partyzány. Na místě je ovšem čekali příslušníci bezpečnostních složek. Jejich přítomnost nabízí prostor ke spekulacím, že celá akce byla provokací StB. Dagmar Skálová příslušníkům podala pohotové vysvětlení, jak se na místě se svým oddílem ocitla uprostřed noci. Hrají speciální skautskou hru. Tuto verzi si zatčení skauti předávali morseovkou a díky tomu poté shodně vypovídali. Celý případ skončil pochybným procesem. U obžalovaných se například nenašly zbraně, ale obžaloba tvrdila, že je si je chtěli obstarat v den převratu krádeží v pražských puškařstvích. Což působí jako velmi nepravděpodobné a dále to posiluje argument, že se jednalo o vnitřní provokaci se strany StB.¹⁹

Součástí skautsko-studentského odboje byla i tzv. Šumavská borůvková brigáda, během níž měli mladí členové Skauta pomáhat ve vysídleném pohraničí se sběrem borůvek. Skauti, jednalo se asi o dvacet táborů, si však natolik osvojili znalost místní krajiny, že mohli působit jako převaděči pro třetí odboj. Dohromady převedli nejméně dvě stě osob.²⁰

¹⁹ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 71-74.; ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*. Praha 2007.

²⁰ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 257.

Otázkou skupin vytvářejících protirežimní letáky se zabývá Petr Blažek ve studii „*Podkopávej ze všech sil dnešní režim!*“, který vyšel v historické revue Paměť a Dějiny.²¹ Práce se zabývá případem skupiny okolo Karla Pecky, Františka Sádka a Antonína Řežaba. Jejich organizace během první poloviny roku 1949 vydala dvě čísla časopisu *Za Pravdu*, ale ještě během toho roku byli její členové zatčeni kvůli udání Miloslava Cettla, který měl Peckovi zajistit odchod do zahraničí, ale ve skutečnosti byl spolupracovníkem StB. Peckova skupina na rozdíl od skupiny ANNA působila pouze několik měsíců, což bylo způsobené kontaktem se sítí informátorů StB. Karel Pecka, František Sádek a Antonín Řežab byli 2. listopadu 1949 odsouzeni Státním soudem v Praze k jedenácti až dvanácti letům vězení za zločin velezrady. Autor studie popisuje odbornou literaturu, která se danou problematikou doposud zabývala a odkazuje na již zmíněné publikace *Letáky 1948* a *Letáky 1949* od Karla Kaplana a Jany Váchové.

Další studii zabývající se letáky napsal Jiří Řezníček, jedná se o práci *Spojte se všichni utlačovaní a svrhňte tu bolševickou sebranku!* popisující působení skupiny Josefa Krnínského, Františka Nárovce a Františka Ondráška v jižních Čechách.²² I přes to, že všichni zmínění aktéři žili na venkově, tak se dokázali zatčení dlouho vyhýbat. Letáky vydávali v letech 1950 a 1951, ale zatčení byli až v roce 1954. K tomu nejspíš přispělo, že letáky rozhazovali za jízdy z motocyklu, čímž pokryli větší oblast, a že podobně jako skupina ANNA na určitou dobu přerušili svou činnost. Josefa Krnínského a Františka Nárovce poslal Nejvyšší soud vojenského kolegia při soudním líčení v Českých Budějovicích do pracovních táborů v dubnu 1955. František Ondráček, který se před StB tři a půl roku skrýval ve vlastnoručně zhotoveném úkrytu

²¹ BLAŽEK, Petr: „*Podkopávej ze všech sil dnešní režim!*“ *Ilegální tiskoviny odbojové skupiny Za pravdu (1949)* (dále jen *Podkopávejte*). *Paměť a Dějiny*, 1, 2007, č. 1, s. 134–161.

²² ŘEZNÍČEK, Jiří: *Spojte se všichni utlačovaní a svrhňte tu bolševickou sebranku! Protikomunistické letáky odbojové skupiny Hnutí bojovníků za svobodu z Velešínska v jižních Čechách*. *Paměť a Dějiny*, 4, 2010, č. 3, s. 109–119.

na pozemku své zemědělské usedlosti, byl odsouzen Krajským soudem v Českých Budějovicích až 15. července 1958.

Z pomocné literatury využil autor předkládané bakalářské práce *Encyklopedii dějin města Brna*, jejíž ideovou autorkou je historička Milena Flodrová.²³ Elektronickou verzi encyklopedie vytvořilo Muzeum města Brna. Na práci se podílelo několik autorů a také institucí jako jsou Archiv města Brna, Masarykova univerzita nebo Moravská galerie. Encyklopedie představuje soubor vzájemně provázaných hesel, které popisují historii brněnských osobností, škol a ulic. Právě stránky popisující historii ulic a škol mají pro předkládanou práci největší význam, protože studenti ze skupiny ANNA ve svých výpovědích používají tehdejší názvy a díky Encyklopedii dějin města Brna je možné zjistit, o které ulice dnešního Brna se jedná.

²³ Více informací je dostupných na stránkách encyklopedie In: <https://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/> cit. [12. 4. 2019]

3. Právní vymezení protikomunistická rezistence v Československu

Komunistická strana Československa se chopila moci ve státě během února 1948 a skrze teror společnosti, potlačování občanských svobod a spolupráci se socialistickými zeměmi tzv. východního bloku si udržela vládnoucí pozici dlouhých čtyřicet dva let, až do roku 1989. Proti tomuto režimu se hned po jeho převzetí moci zvedla vlna nevole a začala se formovat protikomunistická rezistence, která existovala v různé intenzitě a v různých podobách po celou dobu trvání komunistické totality.²⁴

Rezistenci během zakladatelského období komunistického režimu lze označit jako třetí odboj.²⁵ V té době existovala relativně hustá komunikační síť a rozvinutá státní správa, které odboji v Československu vtiskly charakteristickou podobu, která se lišila od odboje v dalších střeoevropských a východoevropských zemích, kde proti komunistům bojovaly ozbrojené skupiny ukrývající se v rozlehlých lesích a neobydlených oblastech.²⁶ I když v Československu existovaly skupiny, které usilovaly o vojenský převrat nebo se zbraní v ruce vystupovaly proti komunistickému režimu, tak lze říct, že těžiště třetího odboje koncem čtyřicátých a během

²⁴ PEHR, Michal: *Protikomunistický třetí odboj*. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. Praha 2013, s. 98-104.

²⁵ Tento termín se v devadesátých letech rozšířil do společenského diskurzu z okruhu bývalých politických, byť se objevoval už v materiálech z přelomu čtyřicátých a padesátých let. Třetí odboj personálně navazoval na odboj za druhé světové války a stejně tak se hlásil k masarykovským ideálům svobody. Je ovšem potřeba podotknout, že někteří badatelé pojmem třetí odboj označují celé období protikomunistické rezistence. BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha 2005, s. 17. Srov. VEBER, Václav: *Třetí odboj jako téma současného dějepiscetví*. In: VEBER, V. – BUREŠ, J. a kol.: *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Plzeň 2010, s. 19.

²⁶ TICHÝ, Martin: *Několik poznámek o motivaci k třetímu odboji – výchozí podmínky, tradice a společenská východiska*. In: BUREŠ, J. – VEBER, V.: *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Plzeň 2010, s. 172.

padesátých let spočívalo ve výrobě a rozšiřování letáků, organizování přechodů hranic a špionážní činnosti pro západní státy formou tzv. agentů-chodců dnes nazývaných jako kurýři.²⁷

Podoba protikomunistické rezistence se během následujících let ještě několikrát změnila. Po změnách, které přinesla tzv. “doba tání“ během šedesátých let a následná normalizace v sedmdesátých letech, se zformovala občanská opozice v čele s Chartou 77 přinášející nový způsob odporu.²⁸ Definovat podstatu protikomunistické rezistence představovalo obtížný úkol, kterého se po pádu režimu zhostili právníci, politici, historici a svojí roli sehrála také veřejnost, která se zapojila do celospolečenské diskuze.

V devadesátých letech 20. století byla přijata série zákonů, které si kladly za cíl vypořádat se s minulým režimem a alespoň částečně odčinit bezpráví, které způsobil. Tyto zákony se týkaly protiprávnosti komunistického režimu, jeho obětí a uznání protikomunistické rezistence jako celku. V první řadě se jednalo o zákon č. 119/1990 Sb., *o soudní rehabilitaci*,²⁹ který zrušil pravomocná odsuzující rozhodnutí vynesená mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990 za skutky spáchané po 5. květnu 1945. V § 2 odst. 1. písm. a) až f) je přesně vymezeno, kterých trestných činů se tento zákon dotýká.³⁰ Na základě tohoto právního předpisu bylo rehabilitováno asi dvě stě šedesát tisíc osob, v důsledku rehabilitačních řízení však bylo vyneseno i dvacet pět tisíc dodatečných rozsudků, které odsouzeným členům odboje a odporu pouze změnilly klasifikace trestného činu na méně závažnou potažmo snížily trest, jednalo se o tzv. zbytkové tresty. Konfederace politických vězňů³¹ na to podala stížnost, v jejímž důsledku

²⁷ TICHÝ, M.: *c. d.*, s. 167-172.

²⁸ PEHR, M.: *c. d.*, s. 99-104.

²⁹ Zákon č. 119/1990 Sb., *o soudní rehabilitaci*. V plném znění zákona dostupné online In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 16. 4. 2019].

³⁰ Pro předkládanou práci je obzvlášť důležitý § 2 odst. 1. písm. c), podle kterého byl zrušen zákon č. 86/1950 Sb., poněvadž dle tohoto zákona byli odsouzeni členové skupiny ANNA.

³¹ Konfederace politických vězňů České republiky (KPV ČR) je dobrovolná organizace, která sdružuje bývalé politické vězně, kteří byli perzekvováni během komunistického režimu v Československu. KPV ČR navazuje na činnost Klubu 231, který vznikl 31. března 1968 během uvolněných poměrů pražského jara. V devadesátých letech byla konfederace jedním z hybatelů legislativních úprav, které se vyrovnávaly s komunistickým režimem.

poslanci zákon dvakrát novelizovali.³² Díky tomu se dočkala rehabilitace i většina osob, nad kterými soud vynesl tzv. zbytkové tresty. Zákon však neupravoval legitimitu komunistického režimu a členy protikomunistické rezistence vnímal pouze jako pasivní oběti zvlů moci.³³

Postavení komunistické totality právně vymezil až zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, který poslanci přijali 30. července roku 1993.³⁴ V preambuli zákona stojí, že vedení a členové KSČ jsou odpovědní za vědomé porušování lidských práv a svobod, likvidaci fungujícího tržního systému, porušování principů soukromého vlastnictví a další formy útlaku společnosti. V § 1 odst. 1. jsou popsány zločiny, kterých se komunistický režim dopustil.³⁵ Dále v § 2 odst. 1. je komunistický režim prohlášen za zločinný a zavrženíhodný, stejně jako je v § 2 odst. 2 za zločinnou organizaci prohlášena KSČ.³⁶ Pro vývoj hodnocení třetího odboje z hlediska práva je však obzvlášť důležitý § 3, který se dotýká protikomunistické rezistence a odporu proti komunistickému režimu v Československu, prováděných ať už na území státu, nebo v zahraničí, označuje za legitimní, spravedlivý a hodný úcty.³⁷ Jednalo se však pouze o morálně-politické deklaratorní stanovisko,

POSEDNÍK, Josef: *Kronika mého života*. Brno 2000.; DROBNÝ, Stanislav: *Několik poznámek k činnosti K 231 a Konfederace politických vězňů (KPV)*. In: CUHRA, M. – VEBER, V. (ed.): *Za svobodu a demokracii*. 1. díl. Praha 1999, s. 179-181.

³² Jedná se o zákony č. 47/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci a zákon č. 633/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb. Úplné znění dostupné online viz. In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 16. 4. 2019].

³³ SUK, Jiří: *Labyrintem revoluce. Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize. (Od listopadu 1989 do června 1990)*. Praha 2003, s. 399-400.

³⁴ Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. V plném znění dostupný online In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 17. 4. 2019].

³⁵ Konkrétně se jednalo o upírání svobodného vyjádření politické vůle občanům Československa, systematické porušování lidských práv a dále je na místě uvést svévolné zabavování majetku občanů a jejich věznění v pracovních táborech. Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu. § 1 odstavec 1. V plném znění dostupný online In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 17. 4. 2019].

³⁶ Tamtéž, § 2 odstaven 1 a odstavec 2.

³⁷ Tamtéž. § 3.

keré nedefinovalo, co přesně naplňuje význam pojmu protikomunistická rezistence potažmo třetí odboj.³⁸

K přijetí takového zákona, který by tyto termíny jasně pojmenoval a na jehož základě by bylo možné ocenit jednotlivé členy odboje a odporu, byla ještě dlouhá cesta. Tomu také odpovídala nálada ve společnosti. Už proti zákonu č. 198/1993 Sb. se ve sněmovně zdvihla vlna odporu a čtyřicet jedna poslanců podalo ústavní stížnost s ohledem na zachování právní kontinuity. Ústavní soud však jejich stížnost zamítl a vydal prohlášení, že daný zákon právní kontinuitu zachovává, ale současná politická reprezentace má právo vyjádřit hodnotovou diskontinuitu s minulým režimem.³⁹

Ještě v roce 2008 existoval pouze návrh zákona, který se dále projednával. Do diskuze se zapojila i odborná veřejnost, lze uvést např. televizní pořad Historie.cs, který produkuje Česká televize.⁴⁰ Mezi pozvanými historiky byl i Jiří Pernes, který hovořil o původu názvu třetího odboje, jenž odkazuje na první odboj proti Rakousku-Uhersku a druhý odboj proti nacistické okupaci. Dále Jiří Pernes poukázal na to, že třetí odboj na rozdíl od svých předchůdců nebojoval proti cizí síle, ale totalitnímu režimu, který vzešel z vnitrostátních politických bojů za podpory značné části obyvatelstva tehdejšího Československa. Což také uvedl jako důvod, proč vnímání třetího odboje vzbuzuje silné emoce a přijetí zákona o něm rozděluje společnost.⁴¹

³⁸ NEDVĚDICKÝ, Kamil: *Právní řád po roce 1989 a historická paměť*. Securitas Imperii, 23, 2013, č. 2, s. 66.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Pořad Historie.cs, díl Odboj třetí, protikomunistický vyšel 17. 7. 2008. Dostupné online In: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400028> [cit. 17. 4. 2019]. Česká televize také mezi lety 2011 a 2012 vysílala šestnáctidílný dokument Po stopách třetího odboje. Dostupné online In: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10314845897-po-stopach-tretiho-odboje/dily/nove/> [cit. 6. 7. 2019]. O třetím odboji se diskutovalo také v tisku, je možné uvést článek *Zákon o třetím odboji se přepíše, pomohou historici*, který vyšel na portálu aktuálně.cz, nebo článek z webového portálu Českého rozhlasu *Poslanci budou projednávat zákon o třetím odboji. I přes odpor KSČM*. In: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zakon-o-tretim-odboji-se-prepise-pomohou-historici/r~i:article:688303/> [cit. 6. 7. 2019]. In: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/poslanci-budou-projednavat-zakon-o-tretim-odboji-i-pres-odpor-kscm_201102111013_akottova [cit. 6. 7. 2019].

⁴¹ V zmíněném dílu Historie.cs měl krátký příspěvek i bývalý politický vězeň Čestmír Čejka, který vymezil rozdíl mezi odbojem a odporem. V jeho podání je odboj organizovaná vojensko-politická činnost, která v krajních případech vede k použití zbraní a směřuje k svržení režimu, zatímco odpor definuje jako jakékoliv projevy

V pořadu také vystoupil slovenský historik Jan Pešek, který popsal slovenský zákon č. 219/2006 Zbierka zákonov (dále jen Z. z.) - *Zákon o protikomunistickom odboji*, jenž později sloužil jako předloha pro český zákon o protikomunistické rezistenci.⁴²

Po dlouhých jednáních v Senátu a Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky byl 20. července 2011 přijat zákon č. 262/2011 Sb., *o účastnících odboje a odporu proti komunismu*.⁴³ Zákon definuje pojmy odboj a odpor jako „*účast na akcích směřovaných proti komunistickému režimu v Československu projevená ať již jednotlivě či ve skupině na základě politického, náboženského či mravního demokratického přesvědčení nebo vědomá a veřejná vyjádření takového odporu, na území státu i v zahraničí, a to i ve spojení s cizí demokratickou mocností, některou z forem uvedených v § 3 s cílem odstranit, výrazně oslabit či narušit anebo jinak poškodit komunistickou totalitní moc v Československu a obnovit svobodu a demokracii*.“⁴⁴ Text § 3 odstavce 1 až 5 uvádí, které konkrétní činnosti lze vnímat jako odboj a odpor, jedná se v první řadě o ozbrojený odboj, převaděčství a spolupráci se zahraniční zpravodajskou službou demokratického státu, ale důležité je i sepisování petic a další publicistická, nebo politická činnost, která byla prokazatelně protikomunistická a směřovala k obnovení svobody v Československu. V textu není specifikovaný rozdíl mezi odbojem a odporem, a tak nechává prostor pro historiky a další vědce, aby tyto termíny uchopili dle vlastního uvážení. Dále zákon uvádí, za jakých podmínek jsou odbojáři zákonem považováni za válečné veterány a upravuje podmínky rehabilitačního řízení. Do pěti let poté, co zákon vešel v platnost, bylo možné podat návrh na zrušení trestného činu, na který se nevztahovala

nesouhlasu s daným systémem, které ovšem nemají ambici samotný systém svrhnout. In: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400028> [cit. 17. 4. 2019].

⁴² Zákon č. 219/2009 Z. z., *o protikomunistickom odboji*. Dostupný online In: <https://www.mod.gov.sk/> [cit. 17. 4. 2019]; ŽÁČEK, Pavel: *Aplikace zákona o III. odboji*. Paměť a Dějiny, 5, 2011, č. 3, s. 115-118.

⁴³ Zákon č. 198/1993 Sb., *o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu*. V plném znění dostupný online viz. In: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 17. 4. 2019].

⁴⁴ Zákon č. 262/2011 Sb., *o účastnících odboje a odporu proti komunismu*, § 2.

rehabilitace podle zákona o soudní rehabilitaci a zákona o protiprávnosti komunistického režimu.⁴⁵ Pokud se během soudního řízení prokázalo, že daná činnost směřovala k oslabení nebo poškození komunistického režimu v Československu, došlo ke zrušení rozsudku.⁴⁶

Výše uvedené zákony ovlivňovaly život v polistopadovém Československu a České republice všem, kteří se zapojili do protikomunistické rezistence, a tím pádem se tyto právní předpisy dotkly i členů skupiny ANNA. Zákon o rehabilitaci udělal tečku za jejich případem, když na jeho základě Krajský soud v Brně zastavil jejich stíhání.⁴⁷ Po přijetí zákona o účastnících odboje udělilo Ministerstvo vnitra České republiky vůdčím postavám skupiny, Janu Strejciusovi a Zdeňku Janíkovi osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu. Kromě nich dostali osvědčení Gracián Tejral, Pavel Hála, Vilém Míchal a Bohumír Stojar.⁴⁸

⁴⁵ Zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, § 5.

⁴⁶ Tamtéž, § 11.

⁴⁷ Moravský zemský archiv (MZA), fond Státní soud Brno, sp. zn. 1 TS II 31/52, *Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Jana Strejciuse*, 14.11. 1990.

⁴⁸ *Evidence vydaných osvědčení k 26. 6. 2019*. V plném změně dostupný online In: <http://www.veterani.army.cz/vydana-osvedceni> [cit. 8. 7. 2019]. Činnost skupiny ANNA, kterou bylo šíření letáků ve skupině, byla na základě § 3 odst. 3. klasifikována jako odboj a odpor proti komunismu.

4. Únorový převrat a jeho důsledky

V poválečném Československu se rozhořel politický boj o moc, který mezi sebou svedli komunistická strana a její demokratičtí rivalové. Možnost smíru nepřineslo ani pokračování vlády Národní fronty po volbách roku 1946.⁴⁹ Spory mezi oběma tábory naopak narůstaly a schopnost koaličních orgánů rozhodovat ve shodě slábla. Komunisté pod vedením Klementa Gottwalda obcházeli jednání na koaliční úrovni a jejich ministři na základě nepodložených tvrzení útočili na demokratické členy vlády. Ti se tomuto tlaku snažili čelit vytvářením vládních komisí, které vzniklé neshody měly řešit.⁵⁰

V únoru 1948 došlo k eskalaci napětí. Na jednání vlády ministři České strany národně sociální (ČSNS) vystoupili proti změně ve vedení pražských obvodů Sboru národní bezpečnosti (SNB) ve prospěch komunistických kandidátů. Vláda rozhodla, aby komunistický ministr vnitra Václav Nosek tento proces zastavil. Koalice se znovu sešla v pátek 20. února, ministr Nosek však výměnu nezastavil, a tak ministři za národní socialisty, Československou stranu lidovou (ČSL) a Demokratickou stranu (DS) podali demisi. Tím začala vládní krize. Demokraté doufali, že se k nim připojí ministři za Československou sociální demokracii (ČSSD) a Jan Masaryk jako nestraník. To se nestalo, ale jejich plán se nezměnil. Měli v úmyslu přesvědčit prezidenta Edvarda Beneše, aby vypsál předčasné volby a ustanovil úřednickou vládu.⁵¹

Zatímco demokraté byli velmi sebevědomí a věřili v parlamentní řešení krize, tak komunisté vsadili na mimoparlamentní prostředky. Další den KSČ uspořádala demonstraci na

⁴⁹ KAPLAN, K.: *Pět kapitol*, s. 167-168.

⁵⁰ Tamtéž, s. 269-273.

⁵¹ VEBER, V.: *Dny*, s. 241-245.

Staroměstském náměstí, která byla přenášena rozhlasem. Řečníci požadovali, aby prezident přijal demisi demokratických ministrů a Klement Gottwald ve svém projevu vyzval k vytvoření akčních výborů Národní fronty. Jednalo se o skupiny podporovatelů komunistické strany z řad odborů, pracovníků parlamentu, ale i demokratických stran.⁵² Tyto výbory měly provést tzv. „očistu veřejného života“ a „potlačit reakci“. Na neděli 22. února komunisté svolali do Průmyslového paláce v Praze sjezd závodních rad a odborových skupin, kde se osm tisíc delegátů vyjádřilo pro přijetí demise demokratických ministrů a jejich nahrazení komunisty.⁵³ V noci z neděle na pondělí dalo vedení KSČ pokyn k domovním prohlídkám a zatýkání svých oponentů, které vykonala StB a akční výbory Národní fronty. Po víkendu tedy bylo jasné, že akční výbory získali pevnou politickou pozici.⁵⁴

V úterý 24. února byla vyhlášena hodinová generální stávka, které se zúčastnilo dva a půl milionu občanů.⁵⁵ Tlak na prezidenta zesílil. Den poté se mělo rozhodnout o budoucnosti republiky. Vnitropolitickým zápasem v rámci sociální demokracie bylo vyřazeno pravé křídlo a strana se sblížila s komunisty.⁵⁶

Důležitou událostí byl pochod vysokoškolských studentů na podporu prezidenta. Kolem třetí hodiny se průvod vysokoškoláků vydal z Karlova náměstí na Pražský hrad, ke studentům se přidávali i ostatní občané. Celkem se jednalo zhruba o čtyři až pět tisíc osob. Cestu na Pražský hrad, kde měl prezident přijmout pěti člennou delegaci studentů, jim však zahradila StB. První zátaras se podařilo prorazit, ale Bezpečnost posílená pěti sty členy Lidových milic postavila další.⁵⁷ Při střetu se zátarasem byl zraněn jeden student, sto osmnáct jich bylo zatčeno

⁵² KAPLAN, K.: *Pět kapitol*, s. 359-370.

⁵³ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 11–12.

⁵⁴ KAPLAN, K.: *Pět kapitol*, 413-414.

⁵⁵ RATAJ, Jan – HROUDA, Přemysl: *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha 2010, s 57.

⁵⁶ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 12.

⁵⁷ Lidové milice byly ozbrojené jednotky komunistické strany, jejichž existence nikdy nebyla upravena zákonem. Vznikly 21. února 1948 z rozhodnutí Ústředního výboru KSČ a komunisté je nasazovaly společně s SNB.

a další studenti bezpečnostní složky zbily. Pětičlenná delegace se nakonec opravdu dostala do Kanceláře prezidenta republiky, kde hovořila s kancléřem Smutným. Jejich snaha však byla marná.⁵⁸

Prezident Edvard Beneš pod tlakem Klementa Gottwalda přijal demisi demokratických ministrů a jmenoval místo nich komunistické kandidáty. Nová vláda měla 24 členů, z toho bylo 13 komunistů, 3 nestraníci a zbytek ministrů byl z demokratických stran, které však nyní byly plně závislé na komunistech.⁵⁹

Dále byl ustanoven ústřední akční výbor Národní fronty, v jehož čele stanuli Antonín Zápotocký, Alexej Čepička a Rudolf Slánský, ale i Zdeněk Fierlinger ze sociální demokracie. Převzetí moci komunisté potvrdili demonstrací síly, když ten den večer prošel Prahou průvod Lidových milic.⁶⁰

4.1. Upevňování komunistické moci

Komunisté se sice dostali k moci, ale stále se potřebovali zbavit opozice. Toho se rozhodli dosáhnout skrze vykonstruované soudní procesy a již zmíněné akční výbor, jejichž cíle byly následující:

1. Být představitelem a organizátorem jednoty pracujícího lidu měst a venkova, což de facto znamenalo převzít moc v místě působení.

Rozpuštěny byly až 21. prosince 1989. BAŠTA, Jiří: *Lidové milice 1948-1969. Nelegální armáda Komunistické strany Československa*. Praha 2013.

⁵⁸ KAPLAN, K.: *Pět kapitol*, s. 510-512.; RATAJ, J. – HROUDA, P.: *c. d.*, s. 57.

⁵⁹ VEBER, V.: *Dny*, s. 337.

⁶⁰ Tamtéž, s. 344.

2. Odstranit “reakční“ živly tedy politické protivníky z veřejného života. Z kulturních institucí, hospodářských úřadů i politických stran.
3. Být velkým iniciátorem budovatelského úsilí československého národa.⁶¹

V praxi akční výbory vznikaly a fungovaly bez jakéhokoliv právního podkladu, ale i přes to měly velkou pravomoc. V první řadě propouštěly nepohodlné občany z jejich funkcí. To se týkalo znárodněných podniků, odborů a také státní správy. Tímto způsobem bylo postihnuto okolo dvě stě padesáti tisíc občanů. Místo nich byli dosazeni lidé, kteří novému režimu vyhovovali. Činnost výborů byla právně podchycena až 21. července roku 1948, když nově zvolené Národní shromáždění přijalo zákon č. 213/1948 Sb.⁶² Ten retroaktivně legalizoval všechny kroky, které akční výbory podnikly.⁶³

Komunisté po převratu přikročili ke svému dlouhodobému plánu znárodnit kapitalistický průmysl a uvést do praxe marxistické teorie. Koncem dubna 1948 byla přijata série znárodnovacích zákonů, kterým podléhaly průmyslové i potravinářské podniky s více jak padesáti zaměstnanci a všechny stavební, dopravní a polygrafické podniky. Dále byl znárodněn velkoobchod a zahraniční obchod. Celkem se jednalo o víc jak pět tisíc podniků. Podle oficiálních projevů komunistických představitelů se drobní podnikatelé neměli čeho obávat. Realita ovšem byla takové, že znárodnění jejich podniků bylo pouze odloženo.⁶⁴ Tyto události také zasáhly rodiny budoucích členů skupiny ANNA, což formovalo jejich postoj k nastupujícímu režimu.⁶⁵

K upevnění svého postavení připravila KSČ novou ústavu republiky, která oficiálně stále zaručovala svobodu náboženskou, projevu, nebo svobodu tisku a další svobody.

⁶¹ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 19.

⁶² Zákon č. 213/1948 Sb, *o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů*. V plném znění dostupný online In: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx> cit. [19. 4. 2019].

⁶³ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 19.

⁶⁴ Tamtéž, s. 23.

⁶⁵ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond (dále jen f.) Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Protokol výpovědi s obviněným Jiřím Linhartem*, 8. 11. 1951, s. 1.

Parlament jí jednomyslně schválil už 9. května 1948, ale prezident Beneš jí odmítal potvrdit až do své abdikace 2. června. Oficiálně byly jako příčina abdikace uvedeny zdravotní důvody, ale ve skutečnosti za tím stály zásadní neshody s komunisty kvůli znění ústavy a podobě voleb. Novým prezidentem se stal Klement Gottwald. Volby proběhly na konci května 1948. Komunisté se před nimi spojili s ČSSD a Komunistickou stranou Slovenska (KSS) a všechny strany mohli kandidovat pouze v rámci Národní fronty, která byla ze 70 % obsazena komunistickými kandidáty.⁶⁶

V poválečném Československu existovala stále sílící cenzura. Zpravodajství a média ovládalo Ministerstvo informací, které vzniklo na základě prezidentského dekretu již od 2. dubna 1945. Po celou dobu jeho existence od roku 1945 do roku 1953 působil v pozici ministra Václav Kopecký, který vykonával dohled nad médii prostřednictvím centralizace zdrojů informací a finanční kontroly. Pro všechny deníky a týdeníky byla stanovena jednotná cena a kvůli nedostatku papíru byly centrálně určeny náklady jednotlivých titulů. Přičemž Rudé právo vycházelo v přibližně dvojnásobném nákladu než ostatní periodika.⁶⁷

Komunisté zakázali většinu tisku nekomunistických stran a některých společenských organizací, hlavně církví. Do konce roku 1948 bylo zrušeno dvacet sedm katolických časopisů v českých zemích a dvacet osm na Slovensku. Nad zbylým tiskem komunisté udržovali tvrdou kontrolu, nejen po materiální, ale i obsahové stránce. Tento dohled vykonával Tiskový odbor Ústředního výboru KSČ (TO ÚV KSČ) a tiskoví referenti v krajském komunistickém aparátu. Redakce byly zodpovědné za politickou nezávadnost obsahu a dodržování stranické linie. V případě pochybností se měli šéfredaktoři obrátit na TO ÚV KSČ a vyžádat si posudek. Od počátku roku 1951 nastoupili do redakcí periodického tisku cenzorní redaktori, kteří na obsah dohlíželi přímo na místě.⁶⁸

⁶⁶ VEBER, V.: *Třetí odboj*, s. 25-28.

⁶⁷ Tamtéž, 128-148.

⁶⁸ KAPLAN, K. – TOMÁŠEK, D.: *c. d.*, s. 13-14.

5. Letáky a časopisy – nástroj odboje

I přes usilovné snažení komunistických úřadů se však v Československu nepodařilo prosadit absolutní cenzuru. Největší podíl na tom měli odbojové organizace, které šířily letáky a časopisy, které sloužily k projevu svobodných názorů obyvatelstva. Následující kapitola seznamuje s podmínkami produkce ilegálních tiskovin, s provokacemi ze strany StB a několika tématy, která se v letáčích objevila a dotkla se jich i skupina ANNA.

V rámci třetího odboje existovala řada organizací, které přikročily k ozbrojenému boji proti komunistickému režimu, ale většina skupin se vzhledem k místním podmínkám zaměřila právě na přípravu ilegálních tiskovin. V první řadě se jednalo o letáky, které burcovaly společnost a negativně se vyjadřovaly o KSČ. Další skupinou těchto tiskovin byly cyklostylované časopisy jako Svobodné slovo, Boj za pravdu, Hlas svobody a jiné.⁶⁹

Letáky a časopisy vydávané odbojovými skupinami měly v komunistickém Československu důležité postavení, protože demonstrovaly odpor vůči KSČ, který se strana snažila usilovně potlačit. Některé informace by se vůbec nedostaly na veřejnost, nebýt odbojových tiskovin. Jejich dosah byl možná omezený, ale jejich obsah dále ústně rozšiřovali občané, kteří je přečetli. Jednalo se o tzv. šeptanou propagandu. Letáky a časopisy také představovaly důležitou složku odboje, protože manifestovaly postoje určité společenské skupiny, která jinak neměla šanci svoje názory vyjádřit.⁷⁰

⁶⁹ VEBER, V.: *c. d.*, s. 129.

⁷⁰ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1948, s. 7.

Tiskoviny byly většinou vyráběny pomocí cyklostylu, tiskařské černě a cyklostylových blán.⁷¹ Pokud ovšem členové odbojových skupin neměli přístup k vybavené kanceláři, obstarání tiskařských nástrojů a materiálu mohlo být vážným problémem. V takových případech se většinou uchýlili k sestrojení vlastního cyklostylu, nebo k opisování tiskovin na psacím stroji a ručně.⁷² Některé letáky pak odbojáři doplnili o vlastní kresby.⁷³ Rozšiřování letáků ovšem představovalo riziko odhalení, proto je odbojáři rozšiřovali v noci, dávali je do poštovních schránek nebo je případně rozhazovali za jízdy z vlaku nebo jiného dopravního prostředku.⁷⁴

Kapitola o ilegálních tiskovinách by nebyla kompletní, pokud by zde nezaznělo, že některé letáky vytvářela StB. Jednalo se o součást její provokativní činnosti, jejímž cílem bylo odhalit občany, kteří byli ochotní pracovat proti režimu. Vyskytly se případy, kdy spolupracovníci StB vystupovali jako vůdci skupin rozšiřující letáky. Pokud ovšem o takovéto činnosti není záznam v materiálech bezpečnostních složek, je možné se o jejich zapojení pouze dohadovat.⁷⁵ Mezi další praktiky komunistických bezpečnostních složek patřilo, že sledované osobě byly ilegální letáky zaslány poštou nebo podstrčeny při domovní prohlídce. Vyšetřující příslušníci pak proti těmto osobám měly v ruce silnou zbraň.⁷⁶ V publikaci *Letáky 1949* je uvedena hypotéza, že StB vytvářela letáky, které vybízely k ozbrojenému odporu, nebo odeslání přihlášky na určitou adresu.⁷⁷ Existují ale i případy, kdy letáky podporující myšlenku ozbrojeného odboje vytvářely skupiny bez jakékoliv vazby na agenty bezpečnostních složek státu.⁷⁸

⁷¹ BLAŽEK, P.: *Podkopávej*, s. 134-161.

⁷² MALLOTA, P.: *c. d.*, s. 103-116.

⁷³ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1948, s. 8.

⁷⁴ ŘEZNÍČEK, J.: *c. d.*, s. 111. Srov. MALLOTA, P.: *c. d.*, s. 103-116.

⁷⁵ VEBER, V.: *c. d.*, s. 94.

⁷⁶ KAPLAN, K.: *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*. Brno 1999, s. 88-89.

⁷⁷ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1949, s. 7.

⁷⁸ ŘEZNÍČEK, J.: *c. d.*, s. 109-119.

V letákové produkci z konce čtyřicátých let existuje několik témat, která se objevila napříč skupinami působícími v různých místech republiky. Jednalo se především o odchod prezidenta Edvarda Beneše z funkce, smrt Jana Masaryka, volby v roce 1948 a následný požadavek vypsání nových voleb pod dohledem Organizace spojených národů (OSN).

Vzhledem k tomu, že se volbami v roce 1948 skupina ANNA poměrně intenzivně zabývala, považuje autor práce za důležité se s touto otázkou blíže seznámit. Před samotnými termínem voleb se objevily letáky nabádající k vhození tzv. bílého lístku. Jednalo se o protest proti jednotné kandidátce Národní fronty, která likvidovala demokratickou politickou soutěž a komunisté skrze ni mohli ovládat ostatní strany. Některé letáky, stejně jako první tiskoviny z produkce Jana Strejciuse, byly koncipovány do podoby jednoduchých hesel např.: Kdo chce lepší zítřek, volí bílý lístek! Máš republiku rád? – Bílý lístek musíš dát!⁷⁹ Další letáky obsahovaly několik vět.

Bílé lístky!

Záchrana demokracie a svobody.

Jediná cesta z otroctví do jasnější budoucnosti

Volte jen pravou demokracii

Nevol vrahy J. Masaryka

Vol jen bílý lístek⁸⁰

K volbám se vyjádřily také periodické ilegální časopisy, které přinášely propracovanější články, nabízí se však otázka, jakou úspěšnost tato letáková kampaň měla a kolik lidí opravdu do volebních urn vhodilo bílý lístek. Skupina nebo jednotlivec podepisující své tiskoviny

⁷⁹ VEBER, V.: *c. d.*, s. 129.

⁸⁰ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1948, s. 29, 31.

zkratkou SAGA adresoval jeden z letáků obyvatelstvu města Loun, kde je napsáno, že občané odevzdali 22 % bílých lístků.⁸¹

Toto číslo není nereálné. V několika obcích na Pelhřimovsku bylo odevzdáno nad 50 % bílých lístků a v Salačově Lhotě jich mělo být až 82 % procent. V národním průměru poté bylo bílých lístků odevzdáno 10,7 %, což rozhodně není zanedbatelné číslo. Zda byla daná kampaň byla daná kampaň, je obtížné říct. Kolik voličů se rozhodlo vhodit bílý lístek pod vlivem vydávaných letáků a v kolika případech se jednalo o osobní motivaci daného člověka dnes totiž nelze zjistit.⁸²

K otázce voleb se odbojové letáky ještě vrátily. V roce 1949 se vyskytly letáky, které vyzývaly k odeslání dopisu na ambasádu Spojených států amerických s požadavkem vypsání nových voleb pod dohledem OSN. Tyto letáky se hojně vyskytovaly v okresech jak v Čechách, tak i na Moravě. Jejich texty se mírně lišily, ale hlavní zpráva byla stejná.⁸³

Občané!

Komunistická strana pořádá t. r. svůj sjezd. Ukážeme pánům soudruhům a tím celému světu, že celý národ naší republiky nesouhlasí s jejich diktaturou. Že chceme mimořádné volby, svobodné a tajné, pod patronátem Organizace svobodných národů. Pošlete proto každý dnem 25. V. t. r. dopis řádně oznámkovaný, adresovaný velvyslanectví USA v Praze III, ve kterém napíšete toto:

»Nesouhlasím s nynější komunistickou diktaturou v republice Československé a žádám ihned o řádné nové, ale hlavně svobodné volby – tajné – pod patronací Organizace spojených národů«

⁸¹ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1948, s. 43-44.

⁸² VEBER, V.: c. d., s. 28, 131.

⁸³ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1949, s. 41.

Nic jiného nepište, protože to budou miliony dopisů, které dostane velvyslanectví najednou. Proto musí být stručné! Nepodepisujte se! Napište jen místo odeslání. Dopisy odeslané dne dojdou ke dni 29. V. 1949, tj. den narozenin prezidenta Budovatele dra Eduarda BENEŠE.

OBČANÉ !

Tento dopis nejméně 10x opiš na adresu svých nejlepších známých

AŤ ŽIJE DEMOKRACIE A SVOBODA !⁸⁴

Letáky se nejčastěji objevovaly před květnovým sjezdem komunistů hlavně mezi 20. až 30. dubnem a začátkem května.⁸⁵ Letáky nebyly podepsané a z podstaty jejich sdělení je jasné, že je nešířila pouze jedna organizace. Samotná skupina ANNA se k jednomu takovému letáku dostala a dál ho distribuovala.

Toto snažení však mělo velkou překážku, protože muselo projít přes komunisty kontrolovanou poštu. Například pracovníci pošty v Humpolci si podle vzpomínek Jana Zábrany všimli velkého počtu dopisů pro americké velvyslanectví a všechna psaní zabavili.⁸⁶

Celková tvorba letáků byla nejaktivnější po únoru 1948 a během několika následujících let, ale poté jejich výskyt začal klesat. Dnes nelze přesně říci, kolik odbojových skupin vydávající letáky v Československu skutečně existovalo, protože máme k dispozici pouze materiály, které shromáždila StB a SNB. O skupinách, které se nedostaly do sítí bezpečnostních služeb komunistického státu je skoro nemožné se dozvědět.⁸⁷

⁸⁴ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1949, s. 41.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ ZÁBRANA, Jan: *Modré sešity 4*, Literární noviny 1. 8. 1991, s. 12.

⁸⁷ KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1948, s. 8-9.

6. Představení členů skupiny ANNA a jejich spolupracovníků

Iniciátorem činnosti skupiny ANNA a jejím pomyslným vůdcem byl Jan Strejcius, který koncipoval většinu letáků a podílel se i na jejich produkci a distribuci. Narodil se 23. března 1934 a i přes svůj mladý věk projevil dobré organizační schopnosti a snahu ovlivnit poměry v tehdejší Československu. Je pravděpodobné, že Jana k tomuto snažení inspiroval jeho otec, který během druhé světové války působil jako redaktor časopisu *Lucerna*. Strejciusův otec, který se také jmenoval Jan, byl členem ČSNS a pravděpodobně tak svého syna přivedl k zájmu o politické dění, potažmo i k odbojové činnosti.⁸⁸

Druhým ze zakládající čtveřice skupiny ANNA byl Zdeněk Janík, jehož přínos byl v tvorbě letáků, které opisoval na cyklostylové blány na svém psacím stroji.⁸⁹ Přestože byl starší, narodil se 27. ledna 1932, chodil do stejné třídy jako jeho přátelé Jan Strejcius, Jiří Linhart a Milan Obrovský.⁹⁰ O jeho pevném charakteru svědčí, že si svoje demokratické přesvědčení zachoval i poté, co prošel komunistickým vězením.⁹¹

Jiří Linhart byl mezi ostatními kamarády velmi oblíbený a svoje dobré vztahy dokázal využít i v rámci činnosti skupiny ANNA. Jiří se narodil 29. září 1933 v Prostějově, kde také vyrůstal. Jak sám říkal, byl vášnivý sportovec a po konci druhé světové války začal chodit do Sokola.⁹² Jeho otec pracoval jako profesor na průmyslové škole v Brně a byl členem ČSNS, ale

⁸⁸ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 13. 9. 1951, s. 1.

⁸⁹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 12. 9. 1951, s. 1.

⁹⁰ Do třídy označené „2. a“ chodili ve školním roce 1949/1950 Jan Strejcius, Zdeněk Janík, Jiří Linhart, Milan Obrovský, Vilém Míchal, Bohumír Stojar a Ivan Svůra. Archiv města Brna (dále jen AMB), f. Gymnázium Zdeňka Nejedlého, Brno, arch. č. 34, *Třídní katalog 2. a*.

⁹¹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. 1216, *Protokol o výsledku obviněného Zdeňka Janíka*, 8. 1. 1958, s. 1.

⁹² Národní archiv (dále jen NA), f. Správa sboru nápravné výchovy (dále jen SSNV), vězeňský spis Jiřího Linharta, *Dotazník*, 15. 5. 1952, s. 3.

po únoru 1948 vstoupil do komunistické strany. Jejich rodina vlastnila ve Velkém Meziříčí pivovar, který byl znárodněn, což ovlivnilo mladého Jiřího v jeho dalších krocích.⁹³

Milan Obrovský byl posledním ze čtyř zakládajících členů skupiny ANNA, narodil se 2. července 1933 v Nitře na Slovensku, kde měl stále část svojí rodiny. V Brně žil se svými rodiči a svým starším bratrem Jaroslavem, se kterým však neměl dobrý vztah. Ze všech studentů nejbližší spolupracoval s Janem Strejciusem, ať už se jednalo o roznášení letáků nebo rozbíjení informačních skříněk KSČ.⁹⁴

Do stejné třídy jako zakládající čtveřice chodil i Vilém Míchal a jako jejich kamarád věděl o tvorbě letáků. Aktivně se však k jejich činnosti zapojil až v roce 1951, kdy se podílel na výrobě a roznesení jednoho z posledních letáků, které skupina vytvořila. Jeho otec byl před únorovým převratem národní socialista, ale poté přestoupil ke komunistům.⁹⁵

Zdeněk Ondráček původně spolupracoval se skupinou R.U.R, ale po rozpadu této organizace se přidal k ANNĚ, aby mohl pokračovat v distribuci letáků. Byl jedním z redaktorů časopisu Plamen, a kromě toho se účastnil i tréninku na Hádech. Zdeněk na rozdíl od Jana Strejciuse nebo Jiřího Linharta pocházel z chudých poměrů, jeho otec pracoval jako revizor u brněnského dopravního podniku.⁹⁶

Linhartův známý Pavel Bařtipán do vězeňského dotazníku napsal, že je optimistický nekuřák se smyslem pro humor. Vzhledem k tomu, že v tu chvíli čelil čtyřem letům vězení, jedná se o ukázkou ocelových nervů a bystrého charakteru.⁹⁷ Bařtipán ve Velkém Meziříčí

⁹³ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Osobní spis vedený proti Jiřímu Linhartovi*, 8. 11. 1951, s. 11.

⁹⁴ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Milanem Obrovským*, 12. 9. 1951, s. 1.

⁹⁵ V materiálech StB je uvedeno jméno Míchal, podle literatury se však jedná o chybu. ŽÁČEK, P. a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti, 2. sborník o protikomunistickém odboji*. Praha 2015, s. 110.; ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Vilémem Míchalem*, 18. 10. 1951, s.

⁹⁶ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Ondráčkem*, 5. 11. 1951, s. 1.

⁹⁷ NA, f. SSVV, vězeňský spis Pavla Bařtipána, *Dotazník*, 13. 5. 1952, s. 3.

založil malou skupinu ILLA, která dostávala instrukce z Brna. Narodil se 9. června 1931 do rodiny profesora ruského jazyka. Jeho otec však roku 1950 zemřel a jeho syn musel začít vydělávat.⁹⁸

Další osobou, kterou je možné označit spíš za spolupracovníka, než člena skupiny je Alois Žák. Studoval v Brně na gymnáziu Dr. Zdeňka Nejedlého a na víkendy jezdil domů do Velkého Meziříčí. Díky tomu mohl působil jako spojka mezi oběma skupinami. Žák se však ukázal jako nezodpovědný a jeho chování ve výsledku vedlo k ukončení spolupráce mezi Velkým Meziříčím a Brnem.⁹⁹

Mezi prvními studenty, kteří rozšířili řady skupiny ANNA, byl Gracián Tejral (nar. 28. srpna 1933). Patřil mezi jedny z jejích aktivních členů a za pomoci svých znalostí chemie se pokusil vyrobit třaskavinu, která by sloužila k likvidaci informačních skříněk KSČ. Gracián vyrůstal se svými rodiči na venkově v Újezdu u Sokolic, kde jeho otec působil jako obvodní lékař.¹⁰⁰ Později žil v Brně, kde studoval již několikrát zmíněné gymnázium společně s dalšími členy ANNY.¹⁰¹

Pavel Hála (nar. 25. února 1934) se ke skupině přidal zhruba ve stejnou dobu jako Gracián Tejral a stejně jako on v ní aktivně působil. Byl na schůzce v Králově Poli a napsal článek pro Plamen. Jeho rodiče měli pole a statek v obci Letovice a byl na ně vyvíjen tlak, aby vstoupili do JZD. Pavel žil v Brně u svého strýce, aby zde mohl studovat.¹⁰²

⁹⁸ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Pavlem Bařtipánem*, 15. 12. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Aloisem Žákem*, 19. 10. 1951, s. 1.

⁹⁹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Aloisem Žákem*, 17. 10. 1951, s. 1.

¹⁰⁰ Tamtéž, *Prošetření stanice SNB v Újezdu u Sokolnic*, 8. 11. 1951.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Graciánem Tejralem*, 19. 11. 1951, s. 4.

¹⁰¹ Ve školním roce 1949/1950 chodili spolu do třídy označené jako „2. e“ Gracián Tejral, Pavel Hála, Jan Kirchner, Jaroslav Olšar a Alois Žák. AMB, f. Gymnázium Zdeňka Nejedlého, Brno, arch. č. 34, *Třídni katalog 2. e.*

¹⁰² ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Pavlem Hálou*, 28. 9. 1951, s. 1.

Na jaře roku 1950 oslovil Jan Strejcius studenty Jaroslava Olšara a Jana Kirchnera, zda se chtějí přidat ke skupině. Olšar se však skoro nezapojil a při výslechu tvrdil, že spálil všechny letáky, které dostal.¹⁰³ Jan Kirchner jeho výpověď v tomto směru potvrdil, ale on sám se do činnosti studentů zapojil více. Kromě toho byl Jan Kirchner velmi nábožensky založený, přispěla k tomu i jeho výchova v klášteře celestianů.¹⁰⁴

Jedním z chlapců, kteří se do skupiny přidali v posledním roce jejího působení byl Ivan Svůra. Účastnil se roznášení letáků a byl nakloněný další spolupráci. Jeho otec pracoval ve Zbrojovce Brno a díky tomu měl to, čemu komunisté říkali “dělnický původ”.¹⁰⁵

Bohumír Stojar začal s roznášením ilegálních letáků stejně jako jeho spolužák Ivan Svůra v roce 1951. Později společně se Strejciusem a s Milanem Obrovským plánovali útěk do zahraničí. Jeho otec pracoval jako úředník a po únoru 1948 vstoupil do KSČ, ale během jedné z prověrek byl vyškrtnut.¹⁰⁶

Josefa Mazůrka do skupiny zapojil Jan Strejcius v posledním roce její činnosti. Jeho hlavním přínosem bylo, že se pokusil pro skupinu sehnat zbraně přes svého přítele ze školy Richarda Vaňka.¹⁰⁷ Jeho otec byl důstojník v armádě s hodností kapitána a měl u sebe doma uloženou služební pistoli.¹⁰⁸

Hynek Olma byl posledním ze spolupracovníků skupiny ANNA. Od dětství se znal s Jiřím Linhartem a jejich rodiny si vzájemně pomáhali během okupace, když Jiřího maminka vozila v kočárku spolu s ním také dokumenty, které usvědčovaly členy Olmovy rodiny.¹⁰⁹

¹⁰³ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Jaroslavem Olšarem*, 22. 10. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Prošetření Jaroslava Olšara*, 9. 11. 1951.

¹⁰⁴ Tamtéž, *Prošetření Jana Kirchnera*, 7. 11. 1951.

¹⁰⁵ Tamtéž, *Sdělení o totožnosti*, 7. 12. 1951.

¹⁰⁶ Tamtéž, *Prošetření Bohumíra Stojara*, 10. 11. 1951.

¹⁰⁷ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Josefem Mazůrkem*, 26. 9. 1951, s. 1.

¹⁰⁸ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Richardem Vaňkem*, 13. 12. 1951, s. 1.

¹⁰⁹ Tamtéž, *Prošetření Hynka Olmy*, 30. 11. 1951.

7. Působení skupiny ANNA

7.1. 1949: Začátek odbojové činnosti

Jan Strejcius začal první odbojovou činností v únoru 1949, kdy na papírové štítky psal hesla jako „Urna vzala nekecala“, „Pryč s terorem“ nebo „Pryč s komunismem“ a poté je vylepoval na výkladní skříně obchodů v Brně. V březnu zhotovil přibližně dvacet kusů letáků většího formátu referující o smrti Jana Masaryka, které ukázal svým spolužákům Jiřímu Linhartovi, Milanu Obrovskému a Zdeňku Janíkovi.¹¹⁰ Všichni se posléze sešli u Linharta doma, kde se dohodli na vytvoření zatím bezejmenné organizace, která se bude zabývat vytvářením ilegálních materiálů. Prvním důležitým úkolem bylo pořídit cyklostyl, na kterém by mohli tiskoviny rozmnožovat, ale prozatím se rozhodli rozšířit Strejciusovi letáky.¹¹¹ Linhart jich část rozhodil na cestě ze školy domů, ale tam je našla jeho matka a všechny je spálila. Linhart sice už tedy žádné letáky neměl, ale ještě ten týden společně s Janíkem vylepil jeho část letáků a Strejcius společně s Obrovským rozhodli zbylé výtisky.¹¹²

Za týden se konala další schůzka, kde se studenti dohodli pořídit si zápisník se jmény funkcionářů KSČ. S tímto návrhem přišel Jan Strejcius poté, co poslouchal vysílání zahraničního rozhlasu, ve kterém tato výzva zazněla. Akce vznikla v dobové společenské atmosféře, která byla naplněná očekáváním konfliktu Východu se Západem a po předpokládaném převratu měla sloužit k odhalení klíčových postav komunistického režimu.

¹¹⁰ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 13. 9. 1951, s. 1.

¹¹¹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 12. 9. 1951, s. 2.

¹¹² Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 2.

První jména do seznamu přidal právě Jan Strejcius, který si na návštěvě u svého kamaráda, jehož otec byl komunista, opsal seznam členů z místní KSČ.¹¹³ Ostatní členové přidali další jména, ale všichni se shodli, že budou uvádět pouze osoby, o kterých jsou přesvědčeni, že jsou součástí KSČ, nikoliv pouze kandidáti na vstup.¹¹⁴

Další činnost, kterou se studenti zabývali, bylo rozbíjení informačních skříněk KSČ. K tomuto účelu Linhart zakoupil plán města a Strejcius do něj vyznačil místa, kde se tyto vitríny nacházely. Nejprve se je pokusili zničit střelbou ze vzduchové pistole, kterou donesl Janík a poté jí spolu s Linhartem použili na ulici Tivoli dnes Jiráskově ulici.¹¹⁵ Ve večerních hodinách se schovali do vchodu jednoho z protilehlých domů a po průjezdu tramvaje, která měla přehlušit zvuk tříštícího se skla, několikrát vystřelili na svůj cíl. Vzhledem ke vzdálenosti a malé průbojnosti diablek však neměla střelba skoro žádný účinek.¹¹⁶

Strejcius si také opatřil vzduchovou pistolí a společně s Obrovským pak stříleli do informační skříňky na ulici Lipová, ovšem ani oni nebyli úspěšní. Poté, co zklamaly vzduchové pistole, se Strejcius pokusil použít diamant na řezání skla, ale podle jeho slov to bylo nepraktické řešení. Linhart mu předal návod na výrobu roztoku na leptání skla, ale ani ten skupina nepoužila, a tak jejich snažení v tomto směru na několik měsíců ustalo.¹¹⁷

Skupina se také zapojila do letákové akce vyzývající k novým, svobodným volbám pod dohledem OSN, která byla rozšířena po celém Československu a účastnila se jí řada skupin.

¹¹³ ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 5.

¹¹⁴ Jiří Linhart do seznamu uvedl jednatele místní organizace KSČ Rudolfa Hadra, jehož jméno by po očekávaném převratu hrálo důležitou roli. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 12. 9. 1951, s. 2; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 8.

¹¹⁵ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 7. Konkrétní ulice vyznačená na mapě viz. příloha A.

¹¹⁶ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 12. 9. 1951, s. 3.

¹¹⁷ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 6-7. Konkrétní ulice vyznačená na mapě viz. příloha A.

Zdeněk Janík našel jeden z těchto letáků na chodbě svého domu v polovině května 1949.¹¹⁸ Poté ho opsal v šesti kopiích, dvě odeslal na americké velvyslanectví a zbytek rozdal svým spolužákům Linhartovi, Obrovskému a Strejciusovi, kteří tyto letáky také poslali na americké velvyslanectví.¹¹⁹ Strejcius uspořádal schůzku v bytě Jiřího Linharta, které se zúčastnili ostatní členové skupiny. Linhart leták znovu několikrát opsal a každý z přítomných si nechal jednu kopii, aby ji mohl dál rozšířit.¹²⁰ Linhart chtěl tuto kopii předat také své přítelkyni Anně Schwarzové, ale ta si odmítla leták převzít.¹²¹ Strejcius vhodil svou kopii do poštovní schránky jistého Balaše, který bydlel na Botanické ulici a měl podle jeho názoru protikomunistické názory.¹²²

Během léta 1949 pracoval Jan Strejcius na stavbě železniční trati z Brna do Kouřimi, kde poznal chovance tábora nucených prací (TNP)¹²³ Antonína Malíka, jenž byl

¹¹⁸ Výpovědi jednotlivých členů skupiny se neshodují v tom, kdo leták do skupiny přinesl. Podle Strejciusovy výpovědi mu leták předal Vilém Míchal. Ten se ovšem přiznal pouze k tomu, že leták svým spolužákům ukázal, což také potvrzuje Linhartova výpověď. Otázkou také zůstává, v kterém měsíci k opsání letáku došlo. Strejcius mluví o září, zatímco Linhart uvedl, že k opsání letáku došlo v červnu nebo červenci, přitom si částečně protirečí, protože prohlásil, že si letáky předávali ve škole. V červenci se studenti ve škole nemohli sejít, protože byly prázdniny. Janík tvrdil, že daný leták našel na chodbě v květnu roku 1950 a poté ho předal Strejciusovi, ale podle ostatních výpovědí se v tomto období už skupina věnovala jiným záležitostem. Navíc v publikaci *Letáky 1949* od Karla Kaplana a Jany Váchové je uvedeno, že letáky vyzývající k novým volbám pod dohledem OSN se vyskytovaly hlavně na přelomu dubna a května 1949. Je tedy nejpravděpodobnější, že nálezce byl skutečně Janík a při výpovědi změnil rok nález. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch.č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 2.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Vilémem Míchalem*, 24. 10. 1951, s. 3.; Tamtéž, *Protokol o výpovědi s obviněným Jiřím Linhartem*, 8. 11. 1951, s. 2.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 15. 9. 1951, s. 1.; KAPLAN, K. – VÁCHOVÁ, J.: 1949, s. 41.

¹¹⁹ Ve výpovědi Janíka je uvedeno také jméno Bohumíra Stojara, ten však byl podle své výpovědi do skupiny zapojen Strejciusem až v květnu 1951. Ten však tvrdí, že Stojarovi ukazoval letáky, které vyrobil v únoru 1949, ale dále se o něm nezmiňuje až do jeho zapojení v květnu 1951. Pravděpodobně tak Janík leták předal Milanu Obrovskému, který byl tou dobou do skupiny pevně zapojen.

ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 15. 9. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Bohumírem Stojarem*, 17. 10. 1951, s. 1.

¹²⁰ Ve výpovědích je uvedeno, že dopis na velvyslanectví USA poslali Janík a Strejcius, ale první z nich naznačuje, že tak udělali i ostatní. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 15. 9. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 2.

¹²¹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 2.

¹²² Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 2.

¹²³ Komunisté využívali pracovní tábory jako součást perzekuce společenské opozice, čímž se drželi u moci. Zákon č. 247/1948 Sb. o táborech nucené práce přijali českoslovenští poslanci 25. října 1948, podle kterého měli být do TNP umísťovány osoby vyhýbající se práci, ohrožující „výstavbu lidově demokratického zřízení“. V praxi se jednalo o drobné kriminálníky, bývalé statkáře a odpůrce režimu. Od roku 1950 komunisté postupně začali TNP

komunistickým režimem uvězněn za neúspěšný pokus o přechod hranic.¹²⁴ Strejcius se s ním spřátelil a v září se s ostatními členy skupiny dohodl, že se ho pokusí osvobodit. Když ale za ním s tímto záměrem Jan Strejcius a Milan Obrovský přišli, tak Malík jejich pomoc odmítl, protože si chtěl svůj trest v nápravném zařízení odpykat.¹²⁵

7.1.1. Spolupráce se skupinou R.U.R.

V září roku 1949 Strejciuse a Obrovského oslovil František Klaška, student vyššího ročníku jejich gymnázia, zda jsou ochotní provádět odbojovou činnost. Klaška tou dobou fungoval v rozsáhlé odbojové organizaci R.U.R.,¹²⁶ která působila ve vyšších ročnících Gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého a na kterou chtěl studenty ze skupiny ANNA napojit. Jan Strejcius a ostatní od organizace R.U.R. získali na podzim 1949 další letáky, které vybízely ke svobodným volbám pod dohledem USA. Od Klašky je převzal Linhart v počtu třiceti kusů a rozdělil je mezi Strejciuse a Obrovského, ovšem sám si nic nenechal, protože se obával, že by je opět objevila jeho matka. Později Klaška studentům předal další várku letáků.¹²⁷

Klaška vyvíjel snahu založit skrze studenty z ANNY další skupinu mimo Brno. Linhart se mu svěřil, že má kamaráda Pavla Bařtipána ve Velkém Meziříčí, za kterým se ještě v září

rušit a začátkem roku 1954 byl zavřen poslední z nich. BORÁK, Mečislav – JANÁK, Dušan: *Tábory nucené práce v ČSR 1948-1954*. Opava 1996, s. 16-17, 135, 179.

¹²⁴ ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Pokračování úsekového protokolu sepsaného s Milanem Obrovským*, 17. 9. 1951, s. 2.

¹²⁵ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 5-6.

¹²⁶ Skupina se na návrh Felixe Podroužka pojmenovala podle slavného románu Karla Čapka. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Zdeňkem Vališem*, 6. 11. 1951, s. 3.

¹²⁷ J. Linhart sice ve své výpovědi prohlásil, že k této události došlo ještě před prázdninami, ale všechny ostatní výpovědi uvádí podzim roku 1949 a navíc je to v rozporu s datem, kdy je oslovil F. Klaška. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 6-7.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 2.; ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Františkem Klaškou*, 3. 10. 1951, s. 3.

zastavil a nechal mu vzkaz, ať za ním přijede do Brna.¹²⁸ Bařtipán opravdu zhruba za dva týdny do Brna přijel a setkal se zde s Linhartem i Klaškou, který mu předal balíček se základním vybavením pro jeho odbojovou činnost. V balíčku se nacházela první várka letáků, jedna lahvička s neviditelným inkoustem, druhá s vyvolavačem a šifry, které studenti měli používat při komunikaci. Bařtipán měl podle instrukcí založit ve Velkém Meziříčí odbojovou skupinu pod názvem ILLA, která měla za úkol zjistit, zda je ve městě vojenská posádka a jak je silná.¹²⁹ Bařtipán poslal Klaškovi dopis, do kterého mezi řádky napsal neviditelným inkoustem vzkaz o stavu skupiny.¹³⁰ Měl k dispozici pět lidí, konkrétně uvádí jména Jaroslava Večeři a Otakara Abesky, kteří roznášeli první várku letáků, ale neměli žádné zbraně ani vozidla.¹³¹ Bařtipán od té doby komunikoval pouze s Linhartem.

František Klaška se po předání druhé várky letáků stáhl do pozadí kvůli nervovému vypětí a blížícím se maturitám. Přes Linharta oznámil skupině ANNA, že jeho místo převezme Felix Podroužek, který posléze navázal kontakt s Janem Strejciusem. Jejich první setkání se odehrálo před Gymnáziem Zdeňka Nejedlého, během kterého Strejcius seznámil Podroužka s dosavadní činností skupiny ANNA a jejími členy.¹³² Na dalších schůzkách se Podroužek zmínil, že jejich organizace potřebuje psací stroj, aby mohli opsat text letáku na cyklostylovou blánu. Strejcius věděl, že Janík a Linhart mají k dispozici psací stroje, a tak se nabídl, že opsání textu zprostředkuje. Převzal si blánu, text letáku a obojí předal Janíkovi, který mu za několik

¹²⁸ ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Františkem Klaškou*, 3. 10. 1951, s. 3.

¹²⁹ Pavel Bařtipán uvádí jméno Lubomíra Bauera, který tou dobou ještě se skupinou ANNA nespolečně pracoval. Na základě ostatních výpovědí lze pracovat s tím, že se jednalo o Františka Klašku. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Pavlem Bařtipánem*, 15. 12. 1951, s. 2.

¹³⁰ ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Františkem Klaškou*, 3. 10. 1951, s. 1.

¹³¹ Tamtéž. Srov. Tamtéž, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Pavlem Bařtipánem*, 15. 12. 1951, s. 2.

¹³² Tamtéž, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Felixem Podroužkem*, 5. 10. 1951, s. 7. Poloha školy vyznačená na mapě viz. příloha A.

dnů vrátil blánu s opsaným textem. Strejcius jí poté předal Podroužkovi, který mu za následně přinesl vytištěné letáky.¹³³

Obě skupiny se dále dohodly na společném vojenském výcviku, který měl vést Lubomír Bauer.¹³⁴ Za tímto účelem se v říjnu roku 1949 studenti sešli v restauraci na zimním stadionu za Lužánkami. Z organizace R.U.R. se dostavili Bauer, Zdeněk Ondráček, který později spolupracoval se skupinou ANNA a další tři členové.¹³⁵ Janík uvádí, že na schůzce byl i Klaška, ale z ostatních výpovědí vyplývá, že tou dobou už svoje vazby na organizaci R.U.R. omezil.¹³⁶ Za skupinu ANNA byli přítomní všichni její členové. Bauer vnímal schůzku jako založení úderného oddílu, který by plně spadal pod jeho velení a byl by pevnou součástí sítě malých ozbrojených jednotek, které vytvářela skupina R.U.R.¹³⁷ Bauera na tuto pozici vybral Zdeněk Vališ, ústřední postava organizace R.U.R., díky jeho dovednostem, které získal v Junákově.¹³⁸

Na schůzce se Bauer ujal slova a ostatním odbojářům vysvětlil, že budou trénovat vojenské dovednosti jako je plížení a přískoky, protože se podle jeho slov množili přechody přes hranice a bylo potřeba se připravit pro případ, že by z důvodu hrozícího zatčení museli studenti odejít ze země. Předmětem výcviku měla být střelba z ručních zbraní a samopalu, aby v nastávajícím konfliktu Východu se Západem mohli působit v týlu nepřítele. Lubomír Bauer

¹³³ Jan Strejcius je ovšem jediný, kdo se o této události zmiňuje. Zdeněk Janík ani Felix Podroužek se o tom ve své výpovědi nezmínili. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 3.

¹³⁴ Bauerovo příjmení je ve výpovědích často zaměňováno se jménem Bayer, ale protože na jeho osobním spisu je napsáno Bauer, bude v předkládané práci použita tato varianta. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-758 BR, *Osobní spis Lubomíra Bauera*.

¹³⁵ Tamtéž, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Ondráčkem*, 5. 11. 1951, s. 3. Místo schůzky je vyznačené na mapě viz. příloha A.

¹³⁶ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 13. 9. 1951, s. 3. Srov. Tamtéž, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Felixem Podroužkem*, 5. 10. 1951, s. 5.

¹³⁷ Tamtéž, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Ondráčkem*, 5. 11. 1951, s. 3. Srov. Tamtéž, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Vališem*, 8. 11. 1951, s. 10.

¹³⁸ Tamtéž, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Lubomírem Bauerem*, 5. 11. 1951, s. 5.

také tvrdil, že v únoru roku 1950 dojde ke státnímu převratu.¹³⁹ Milan Obrovský nebral Bauerova slova vážně a dělal si z něj legraci, a proto se nelze divit, že ho Bauer už na další schůzku nepozval, zatímco s ostatními se dohodl na konání prvního výcviku.¹⁴⁰ Ještě předtím, než se rozešli, vyžádal si od každého z odbojářů slib mlčenlivosti, který mu potvrdili stiskem ruky. Bauer jim také vyhrožoval, že pokud by slib porušili, byli by do dvaceti čtyř hodin zastřeleni, ale ve své výpovědi se snažil tuto okolnost zmírnit.¹⁴¹

Odbojáři se v domluveném termínu výcviku sešli na náměstí Rudé armády odkud odjeli do okrajové části Brna Obrány. Po příjezdu na místo se skupina studentů vydala na kopec Hády, kde měl proběhnout výcvik. Cestou Bauer mluvil o nutnosti podstoupit výcvik v Tatrách ve stylu britských výsadkářů. Studenti dorazili na místo, kde již dříve trénovali členové organizace R.U.R. a pod Bauerovým dohledem se odbojáři učili plížení, přískoky a přesun přes otevřenou pláň, během něhož se měli vzájemně krýt. Podle Strejciuse však výcvik nikdo nebral moc vážně, protože mýтина byla blátivá, což komplikovalo jejich pohyb.¹⁴² Jiří Linhart se výcviku vůbec neúčastnil, protože na rozdíl od ostatních nepřišel ve sportovním, ale měl svoje civilní šaty.¹⁴³ Poté, co výcvik pro chlad a blížící se večer skončil, posadila se skupina kolem ohně, který mezitím připravil Linhart, Bauer ostatním ukázal svojí pistoli ráže 7.65 mm maďarské značky Frommer a předvedl, jak se zbraň rozebírá a vysvětlil, jak se se zbraní zachází. Poté už byla tma, a tak se všichni odebrali do Líšně na tramvaj.

¹³⁹ ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9.1951, s. 3.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 13. 9. 1951, s. 5.

¹⁴⁰ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Milanem Obrovským*, 13. 9. 1951, s. 2. Srov. Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9.1951, s. 4.

¹⁴¹ Tamtéž, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Lubomírem Bauerem*, 6. 11. 1951, s. 2. Srov. Tamtéž, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Ondráčkem*, 5. 11. 1951, s. 3.

¹⁴² Tamtéž, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9.1951, s. 4. Lokalita, kde probíhal výcvik je vyznačená na mapě viz. příloha B.

¹⁴³ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 5.

Přibližně za dva týdny se měla konat další schůzka na zimním stadionu. Členové skupiny ANNA se však rozhodli, že už s Bauerem nebudou spolupracovat. Strejcius se vydal na schůzku, aby to Bauerovi oznámil.¹⁴⁴ Od něj se dozvěděl, že ani on už nechce pokračovat ve spolupráci, protože skupina R.U.R. pozastavila svou činnost kvůli blížícím se maturitním zkouškám. Ondráček měl stále zájem o působení v odboji, ale Strejcius ho zapojil až později.¹⁴⁵ Mezi schůzkou na zimním stadionu a výcvikem na Hádech předal Bauer skupině ANNA cyklostyl, který Strejcius uschoval u Linharta a skupina na něm vytiskla leták zkoncipovaný podle knihy *Hovory s TGM* od Karla Čapka a *Demokracie dnes a zítra* od Tomáše Masaryka.¹⁴⁶ Text letáku přepsal Linhart na blánu a poté společně s ostatními studenty rozmnožil tři sta kusů. Část poslal Jiří Linhart přes Aloise Žáka do Velkého Meziříčí a zbytek studenti rozhodli po Masarykově čtvrti, Žlutém kopci a na Sirotčí ulici.¹⁴⁷

O vztahu obou skupin lze tvrdit, že je silně nevyvážený. Skupina R.U.R. měla větší přístup k přístrojům a materiálu na vytváření letáků. Díky tomu mohli koncipovat vlastní texty, zatímco skupina ANNA je především distribuovala. Odbojáři z R.U.R. také měli propracovanější koncepci své činnosti, kterou přenášeli na své mladší spolužáky. Hlavní motivací pro jejich spolupráci bylo ze strany skupiny R.U.R. rozšíření její činnosti a v závěru jejího působení také předávání svého odbojového snažení mladší generaci studentů. Je potřeba si uvědomit, že ANNA fungovala ještě před kontaktem se staršími spolužáky, i když jejich vliv byl zpočátku lektorský a směřoval k asimilaci skupiny ANNA do struktury organizace R.U.R.

¹⁴⁴ ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9.1951, s. 4.

¹⁴⁵ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Ondráčkem*, 5. 11. 1951, s. 5-6.

¹⁴⁶ Tamtéž, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Zdeňkem Vališem*, 12. 11. 1951, s. 2. Srov. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9.1951, s. 4.

¹⁴⁷ Výpovědi se neshodují, kdy k rozmnožení letáku došlo. Strejcius tvrdí, že leták vyráběli až na začátku roku 1950, což ovšem nekoreluje s výpovědí Linharta, který mluví o podzimu roku 1949. V potaz je potřeba také vzít výpověď Zdeňka Janíka, který uvedl, že jeden z letáků skupina vytvořila v roce 1949. To se pravděpodobně nevztahuje na první letáky, které vytvářel jenom Strejcius, ani na opsání letáku o svobodných volbách. Bezpečně lze říct, že leták studenti rozmnožili na přelomu roku 1949 a 1950. ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 6. Srov. Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Janíkem*, 13. 9. 1951, s. 4.

Poté, co skončila jejich úzká spolupráce, vazby mezi skupinami nezmizely. Další kontakt však probíhal v mnohem vyváženější formě. Někteří členové skupiny R.U.R. dokonce pracovali v rámci skupiny ANNA.

Existovali mezi nimi i další vazby, které přímo i nepřímo souvisely s odbojovou činností. Například Jiří Linhart a František Klaška byli přátelé ještě před jejich odbojovou spoluprací a Luboš Bauer kupoval jednu ze svých pistolí, konkrétně bubínkový revolver, od Jaroslava Obrovského, bratra Milana Obrovského.

7.2. 1950: Osamocení skupiny

Poté co si organizace R.U.R. vzala zpátky svůj cyklostyl, tak se studenti ze skupiny ANNA dohodli na sestrojení vlastního. Ještě ten den si pořídili papír a tiskařskou čerň. Linhart s Obrovským sestrojili celý přístroj a mohli ho vyzkoušet již v březnu 1950.¹⁴⁸ Jan Strejcius sestavil text nového letáku a po přepsání na cyklostylovou blánu ho tiskli u Linharta doma, byli ovšem vyrušeni jeho matkou, která se nečekaně vrátila. Chlapci museli výrobu letáků přerušit a cyklostyl schovali pod Linhartovu postel, poté Strejcius s Obrovským odešli a vzali s sebou i všechny vytištěné letáky, celkem se jednalo o čtyři sta kusů. Linhart si žádný nenechal, ale později si jich část převzal pro Žáka, aby je předal do Velkého Meziříčí.¹⁴⁹ Pavel Bařtipán dodané letáky rozhodil společně se svým spolužákem Jaroslavem Večeřou.

Linhart spolužákům navrhl pořídit si vysílací stanici pro kontakt se zahraničním odbojem. Ti s tím víceméně souhlasili, a tak Linhart oslovil svého přítele Otakara Abesku

¹⁴⁸ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 9. Srov. Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 6.

¹⁴⁹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 7.

z Velkého Meziříčí, aby pro skupinu ANNA sestrojil vysílací stanici. Abeska mu odpověděl, že na sestrojení vysílačky bude potřebovat nákres.¹⁵⁰ Strejcius nákres opravdu zakoupil, ale poté co si ho Abeska prostudoval, musel Linhartovi sdělit, že nebude možné vysílačku sestrojít, protože potřebný materiál není k dispozici.¹⁵¹

V dubnu se Strejcius na chodbě Gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého setkal s Graciánem Tejralem, který studoval ve vedlejší třídě, měl o něm dobré mínění a zeptal se ho, jestli by byl ochotný zapojit se do činnosti skupiny ANNA. Gracián souhlasil a nabídl, že může donést volební letáky ČSL z roku 1946 s podobiznou Jana Šrámka. Strejcius si jeden z nich prohlédl a po poradě s Linhartem mu řekl, že se budou hodit a aby mu je dovezl.¹⁵²

Když se Gracián dozvěděl o plánu skupiny rozbít informační skříňky KSC, nabídl se, že by mohl vyrobit chemikálii, která na slunci vybuchuje. K tomu ale potřeboval jód, který mu skupina koupila. Dvakrát se pokusil vyrobit chemikálii u sebe doma v Újezdu u Sokolnic, ale ani jednou neuspěl, a tak od tohoto záměru upustil.¹⁵³

Strejcius měl také v úmyslu pro skupinu sehnat zbraně. Tejralův známý studoval vojenskou školu v Ostravě a díky tomu k nim měl přístup. Oba studenti ho navštívili a Strejcius se zeptal, jestli by jim dokázal zbraně obstarat. Známary na oko souhlasil, ale když Jan odešel, tak řekl Tejralovi, že s tím nechce mít nic společného a ať mu takové lidi nevodí domů.¹⁵⁴

Gracián také do skupiny zapojil Jana Kirchnera a Jaroslava Olšara. Oba přislíbili spolupráci a během roku 1950 od vedoucího skupiny dostali každý jednu várku letáků a dvě čísla časopisu Plamen po dvaceti kusech. Tyto tiskoviny měli rozhodit, ale podle vlastních slov

¹⁵⁰ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, s. 6.

¹⁵¹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 8-9.

¹⁵² Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Graciánem Tejralem*, 17. 9. 1951, s. 1.

¹⁵³ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Graciánem Tejralem*, 19. 9. 1951, s. 4.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 2.

na to neměli dost odvahy, a tak letáky spálili.¹⁵⁵ Na rozdíl od nich byl Pavel Hála, třetí student, kterého Tejral zapojil, velmi aktivním členem.¹⁵⁶

Ještě v měsíci dubnu Strejcius připravil další leták, který opět vytiskl u Linharta doma společně s Obrovským.¹⁵⁷ Vytisknuté letáky přinesl do školy v balíčkách společně s volebními plakáty ČSL. Takto rozdělené je předal Tejralovi, Hálovi a jeden dal také Linhartovi pro Žáka. Poté došlo k incidentu, který vedl k přerušení vazeb mezi skupinami v Brně a ve Velkém Meziříčí, potažmo málem prozradil celou činnost mladíků. Alois Žák přinesl do třídy balíček a neohrabaným způsobem na sebe upoutal pozornost svých spolužáků, kteří se začali zajímat o jeho obsah. Alois Žák neměl tušení, že se v něm nachází ilegální letáky a snad by ostatním obsah balíčku ukázal, kdyby k němu nepřikročil Gracián Tejral, který ho důrazně vyběděl ať dokumenty dobře schová a nikomu je neukazuje.

Alois Žák je opravdu schoval, ale později se je prohlédl a zjistil, že se jedná o letáky s volebními plakáty. Otevřený balíček chtěl předat Bařtipánovi, u něj doma ovšem zastihl pouze jeho matku, a té zásilku předal. Poté co si jí prohlédla, tak Bařtipánovi vynadala, donutila ho přestat v odbojové činnosti a přerušit kontakt s Jiřím Linhartem. Ten se ho sice ještě snažil oslovit, ale Pavel Bařtipán už se skupinou ANNA dál nespolečně pracoval.¹⁵⁸

Na přelomu dubna a května se Jan Strejcius setkal s Bedřichem Drašákem z bývalé skupiny R.U.R. Jejich rozhovor se stočil k odbojové činnosti a Drašák navrhl psát místo jednoduchých letáků o jednom odstavci rozsáhlejší texty s hlavičkou, ve které by byl název

¹⁵⁵ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Kirchnerem*, 26. 10. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jaroslavem Olšarem*, 22. 10. 1951, s. 2.

¹⁵⁶ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Graciánem Tejralem*, 20. 10. 1951, s. 1.

¹⁵⁷ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 7.

¹⁵⁸ Pavel Bařtipán uvádí, že k tomu došlo koncem roku 1949, ale vzhledem k tomu, že v balíčku byl volební leták ČSL, který přinesl Gracián Tejral až v dubnu roku 1950, tak je jasné, že ve výpovědi nemluví pravdu. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Pokračování úsekového protokolu sepsaného s Pavlem Bařtipánem*, 17. 12. 1951, s. 2.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Graciánem Tejralem*, 17. 10. 1951, s. 1.

časopisu a skupiny.¹⁵⁹ Strejcius seznámil s tímto záměrem ostatní členy skupiny ANNA, kterým se návrh zamlouval. Na Drašákův popud se časopis měl jmenovat Plamen a Jiří Linhart navrhl pojmenovat skupinu podle své přítelkyně Anně Schwartzové.¹⁶⁰ Studenti se dohodli, že do časopisu budou přispívat pod pseudonymy. První číslo vyšlo v květnu a článek do něj napsali Jan Strejcius, Bedřich Drašák a kvůli příspěvku Strejcius oslovil také Zdeňka Ondráčka. Studenti udělali pět set kopií prvního čísla.¹⁶¹

Jiří Strejcius napsal článek, který upozorňoval na blížící se výročí narození Edvarda Beneše 28. května a připomněl prezidentův citát z roku 1939. „*Koruna stromu naší vlasti je osekáná, ale kořeny národa tkví pevně v zemi. Sestupme ke kořenům, soustředme všechnu svou starou rodovou sílu do nich, jako jsme to ve svých dějinách učinili už tolikrát a koruna opět po čase vyrazí nových ratolestí.* Mladý student svůj článek zakončil výzvou ať se českoslovenští občané nadále řídí těmito slovy.“¹⁶²

Bedřich Drašák psal o Čihošťském zázraku a jakým způsobem o něm nepravdivě informují komunistická média. Zdeněk Ondráček poukázal ve svém článku na logické rozpory ve výpovědích osob, které byly součástí leteckého útěku do Erdingu a vrátily se domů.¹⁶³ Oba články narušovaly informační monopol, který se KSČ snažila v Českoslovenku udržet. Květnové číslo bylo zakončené dvěma básničkami.¹⁶⁴

¹⁵⁹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 8.;

ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-758 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Bedřichem Drašákem*, 19.11.1951, s. 2.

¹⁶⁰ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 10.

¹⁶¹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 8.

¹⁶² Tamtéž, *Časopis Plamen*, květen 1950. V plném znění viz. příloha C.

¹⁶³ Jednalo se o hromadný útěk bývalých letců Royal Air Force (RAF), kteří pracovali u Československých aerolinií. Tři letadla, která vzlétla z Bratislavy, Brna a Ostravy směrem na Prahu, během letu změnili směr do Spolkové republiky Německo. Cestující o záměru letců neměli tušení. Po přistání na vojenském letišti v Erdingu u Mnichova všichni dostali na výběr, jestli se chtějí vrátit do vlasti. Z osmdesáti tří cestujících jich dvacet pět zůstalo a ostatní se vrátili. Tato událost byla využita komunistickou propagandou, aby očernila bývalé letce RAF a západní demokratické státy. MIKULKA, Jiří.: *AKCE „LETCI“: Nezdařený pokus o odchod do exilu bývalých čs. příslušníků RAF Geza Holody, Vladimíra Nedělký, Karla Šedy, Karla Schoře a Jaroslava Šišpery v prosinci 1950.* Sborník Archivu bezpečnostních složek, 3, 2007, s. 117-136.

¹⁶⁴ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Časopis Plamen*, květen 1950. V plném znění viz. příloha C.

V červnu vyšlo další číslo *Plamenu* v počtu pěti set výtisků. Kromě Strejciuse do něj přispěli studenti Gracián Tejral a Pavel Hála. Červnové číslo otevíral text od Jana Strejciuse, který burcoval občany k boji za svobodu v Československu a připomínal historické postavy, které se o ní zasadily. Strejcius ještě napsal článek o politických cílech komunistů a jejich nedostacích. Hálovův článek poukazyval na pokrytectví komunistů, kteří před únorovým převratem odmítali systém jednotných zemědělských družstev a poté je zaváděli do praxe. Tejral napsal krátký příspěvek o postavení církve v komunistickém Československu. Jeho článek však byl emočně zbarvený a měl až agitační charakter.¹⁶⁵

Předtím než skončil školní rok 1950 a studenti odjeli na prázdniny, tak se členové skupiny ANNA sešli v lese u hřbitova v Králově Poli.¹⁶⁶ Na místě byli zakládající členové skupiny a přidal se k nim Pavel Hála. Slova se ujal Jan Strejcius. Svým spolužákům kladl na srdce, aby se během prázdnin pokusili navázat kontakt s další odbojovou skupinou, případně našli někoho staršího, kdo by jejich práci vedl.¹⁶⁷ Strejcius také ostatním oznámil, že se pokusí odejít do zahraničí a navázat tam spojení se zahraničním odbojem.¹⁶⁸ Poté se studenti rozešli, ale Strejcius, Obrovský a Linhart se vydali do Žebětína, kde měla Obrovského rodina domek. Studenti na půdu uschovali vlastnoručně vyrobený cyklostyl, vytištěné letáky a volební plakáty s vyobrazením Jana Šrámkem.¹⁶⁹ Po prázdninách skupina z finančních důvodů přerušila svou činnost, což vedlo k tomu, že Zdeněk Ondráček s ostatními studenty v budoucnosti už nespolečně pracoval.¹⁷⁰

¹⁶⁵ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Časopis Plamen*, červen 1950. V plném znění viz. příloha D.

¹⁶⁶ Lokalita schůzky je vyznačena na mapě viz. příloha B.

¹⁶⁷ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 9.

¹⁶⁸ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Jiřím Linhartem*, 28. 9. 1951, s. 10-11.

¹⁶⁹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Milanem Obrovským*, 17. 9. 1951, s. 4.

¹⁷⁰ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný se Zdeňkem Ondráčkem*, 6. 10. 1951, s. 1.

7.3. 1951: Obnovení činnosti

Studenti ze skupiny ANNA se po dobu své nečinnosti stále potkávali ve škole a vyptávali se Jana Strejciuse na další letáky a další působení skupiny. Po téměř roční pauze nakonec Strejcius v květnu roku 1951 sestavil leták za pomoci knížky *S druhého břehu* od J. L. Hromádky a O. Odložilka, která se věnovala československému exilu v Americe za druhé světové války. Text letáku napsal Vilém Míchal na psacím stroji zapůjčeném od Linharta. Celkem vyrobili čtyři sta kopií, které rozneslo jádro skupiny společně s Vilémem Míchalem a Pavlem Hálou. Součástí této várky letáků byly i letáky s podobiznou Šrámka, které do skupiny přinesl Gracián Tejral.¹⁷¹ Při obnovení činnosti se k ANNĚ přidali Bohumír Stojar a Ivan Svůra, kteří také roznesli část letáků. Oběma novým členům nabídl spolupráci Strejcius poté, co se si ověřil jejich protikomunistické postoje.¹⁷²

V červnu 1951, na konci třetího ročníku se Obrovský, Strejcius a Stojar bavili o svých plánech po maturitě. Společně se shodli na tom, že pokud se kvůli velkému počtu uchazečů nedostanou na vysokou školu, tak odejdou do zahraničí.¹⁷³ Neměli konkrétní plán, kde by měli hranice překročit, ale Stojar navrhl, že by o prázdninách měli pracovat na brigádě v pohraničí, aby zjistila, jaké jsou jejich možnosti. Obrovský měl v plánu po přechodu hranic vyhledat ve Vídni svou tetu Irenu Fisherovou a vystudovat vysokou školu v Rakousku.¹⁷⁴

Koncem školního roku Strejcius získal posledního člena skupiny ANNA, jednalo se o Josefa Mazůrka. Vedoucí skupiny mu předal několik letáků, které ovšem spálil.¹⁷⁵ V srpnu však

¹⁷¹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 17. 9. 1951, s. 2.

¹⁷² Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Bohumírem Stojarem*, 17. 10. 1951, s. 1.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Ivanem Svůrou*, 18. 10. 1951.

¹⁷³ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Bohumírem Stojarem*, 29. 10. 1951, s. 1-2.

¹⁷⁴ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Milanem Obrovským*, 17. 9. 1951, s. 3.

¹⁷⁵ Vzhledem k jeho další aktivitě a snaze zapojil Richarda Vaňka je možné, že Josef Mazůrek u výslechu lhal a letáky ve skutečnosti rozhodil. Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Josefem Mazůrkem*, 26. 9. 1951, s. 3.

Mazůrek navrhl, že může pro skupinu sehnat zbraně. Strejcius nejprve odmítl, ale po dohodě s Obrovským na tuto nabídku přistoupil. Zbraně chtěli využít k zastrašení případných pronásledovatelů střelbou do vzduchu.¹⁷⁶ Josef je chtěl získat přes svého přítele Richarda Vaňka, u kterého viděl pistoli jeho otce, jenž byl armádní důstojník. Vaněk sice slíbil, že zbraně sežene, ale než k tomu došlo, začalo zatýkání členů skupiny.¹⁷⁷ Mazůrek také později zapojil svého přítele do roznášení letáků.¹⁷⁸

V září skupina sestavila poslední leták, jehož autory byli Jan Strejcius a Vilém Míchal, ale vytiskli ho v Žebětíně u Obrovského na chalupě. Při distribuci si studenti rozdělili úseky, kde budou letáky ve dvojicích rozhazovat. „S Obrovským jsem se dohodl, jelikož bydlíme všichni poblíže sebe, že si rozdělíme čtvrti Brna, kam kdo bude letáky roznášeti. Obrovský a já jsme měli za úkol roznášet letáky v Masarykově čtvrti, Pisárkách a v Nov. Lískovci, Svůra a Hála měli Žabovřesky a Kr. Pole, Janík a Stojar měli Kr. Pole, Zimní stadion, Nám. Rudé Armády a ul. Veverčí, Mazůrek a jeho známý měl Štefánikovu čtvrt' a Linhart měl úsek kolem Čápkové ul.“¹⁷⁹

7.4. Zatčení

V úterý 11. září 1951 šli Strejcius a Obrovský roznášet letáky do Nového Lískovce. Bylo teprve devět hodin večer, když měli hotovo, a tak se rozhodli pokračovat v sousedním Starém Lískovci.¹⁸⁰ Na silnici na Jihlavu je však oslovil neznámý muž. Na otázku odkud jsou

¹⁷⁶ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 17. 9. 1951, s. 3.

¹⁷⁷ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Richardem Vaňkem*, 14. 12. 1951, s. 1.

¹⁷⁸ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Richardem Vaňkem*, 13. 12. 1951, s. 1.

¹⁷⁹ Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 17. 9. 1951, s. 3. Rozdělené úseky jsou vyznačené na mapě Brna viz. příloha B.

¹⁸⁰ Obec Nový Lískovec je vyznačena na mapě Brna viz. příloha B.

odpověděli že z Brna, načež neznámý vykřikl: To jsou oni. Oba studenti byli na místě zadrženi. Milan Obrovský se ovšem pokusil utéct, přeskočil příkop a utíkal směrem do polí. Příslušníci SNB po Obrovském stříleli, ale chytit ho nedokázali.¹⁸¹ Zato Jan Strejcius se musel podrobit osobní prohlídce a poté byl převezen na stanici SNB na hlavním nádraží, kde si ho později převzali příslušníci StB.¹⁸²

Nabízí se otázka, jak příslušníci SNB oba studenty odhalili. Odpověď může poskytnout článek *Vězeň: Věřili jsem, že režim brzy padne* z časopisu Znojemský týden, který vznikl u příležitosti udělení pamětní medaile třetího odboje Graciánu Tejralovi. Bývalý člen skupiny ANNA vzpomíná, že se jim bezpečnostní složky komunistického režimu dostaly na stopu kvůli udání ženy ze Starého Lískovce.¹⁸³

Obrovský se po svém úniku z Nového Lískovce vydal varovat Zdeňka Janíka a poté i Bohumíra Stojara, kterému dal za úkol, aby upozornil Josefa Mazúrka a Ivana Svůru. On sám se rozhodl odejít na Slovensko ke své babičce. Druhý den ráno si sbalil na cestu, ale těsně před jeho odchodem, dorazili do bytu jeho rodičů příslušníci SNB. Milan Obrovský se jim představil jako jeho bratr Jaroslav, ale i tak byl zadržen a po cestě na služebnu jim řekl své pravé jméno.¹⁸⁴ Mezitím šel Janík varovat Linharta, se kterým se posléze rozhodli schovat zbylé letáky u Linhartova přítele Hynka Olmy. Poté co se s ním dohodli, že letáky uloží do svého sklepa, se Olma a Janík vydali k za Obrovským, aby zjistili, jak se u něj situace vyvinula, ovšem přišli v moment, kdy na místo dorazila SNB a oba byli zatčeni.¹⁸⁵

¹⁸¹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Bohumírem Stojarem*, 18. 10. 1951, s. 2.

¹⁸² Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 17. 9. 1951, s. 4.

¹⁸³ Autor písíci pod šifrou *jm: c. d.*

¹⁸⁴ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Milanem Obrovským*, 12. 9. 1951, s. 3. Bydliště Milana Obrovského je vyznačena na mapě Veverí viz. příloha A.

¹⁸⁵ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Zdeňkem Janíkem*, 14. 9. 1951, s. 3.; Tamtéž, *Úsekový protokol sepsaný s Hynkem Olmou*, 12. 9. 1951, s. 2.

Zatímco výše zmínění studenti byli vyslýcháni na stanici StB, tak ostatní členové skupiny ANNA chodili do školy, aniž by se pokusili o útěk. Jako první následovalo zatčení studentů Jiřího Linharta, Pavla Hály a Josefa Mazúrka, které přišlo ve středu 26. září.¹⁸⁶ Gracián Tejral na dané období vzpomínal takto. „*Chodili pro nás pravidelně každou středu dopoledne. Bavili jsme se tím a říkali si, že zase máme týden před sebou. Všechno skončilo ve středu 17. října 1951, když jsme se z tělocviku na hřišti vraceli do školy. Do šatny vstoupili estébáci v kožených kabátech s klobouky na hlavách, s pistolemi a začali nás vyvolávat. Pak nás naložili do auta a odvezli na státní bezpečnost na Příční ulici, kde nás vyslýchali.*“¹⁸⁷

Společně s Tejralem zatkla StB značný počet členů skupiny, jednalo se o Jana Kirchnera, Viléma Míchala, Bohumíra Stojara, Ivana Svůru a Aloise Žáka. V říjnu a listopadu následovalo zatčení zbylých studentů, ale Richarda Vaňka a Pavla Bařtipána StB zatkla až v polovině prosince.¹⁸⁸

Během výslechů museli studenti čelit psychickému nátlaku, který na ně vyvíjeli vyšetřující příslušníci v čele s velitelem krajské správy StB Hrazdírou.¹⁸⁹ Po dokončení výslechů byli studenti přesunuti do věznice ve Znojmě, kde mezi sebou komunikovali pomocí záchodových trubek.¹⁹⁰ Ve středu 16. ledna 1952 byli Jan Strejcius, Pavel Hála, Hynek Olma a Richard Vaněk přesunuti do Věznice pro mladistvé v Tišnově, kde zůstali až do soudního přelíčení.¹⁹¹

¹⁸⁶ NA, f. SSNV, vězeňský spis Jana Strejciuse, *obálka*, nedat.; Tamtéž, Vězeňský spis Pavla Hály, *obálka*, nedat.; Vězeňský spis Josefa Mazúrka, *obálka*, nedat.

¹⁸⁷ Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

¹⁸⁸ NA, f. SSNV, vězeňský spis Pavla Bařtipána, *obálka*, nedat.; Tamtéž, vězeňský spis Jana Kirchnera, *obálka*, nedat.; Tamtéž, vězeňský spis Zdeňka Ondráčka, *obálka*, nedat.; Tamtéž, vězeňský spis Richarda Vaňka, *obálka*, nedat. *Osobní spisy trestanců.*

¹⁸⁹ Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

¹⁹⁰ Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

¹⁹¹ NA, f. SSNV, vězeňský spis Pavla Hály, *Příkaz k eskortě*, 16. 1. 1952.; Tamtéž, vězeňský spis Hynka Olmy, *Příkaz k eskortě*, 16. 1. 1952.; Tamtéž, vězeňský spis Jana Strejciuse, *Příkaz k eskortě*, 16. 1. 1952.; Tamtéž, vězeňský spis Richarda Vaňka, *příkaz k eskortě*, 16. 1. 1952.

8. Soudní proces „Jan Strejcius a spol.“

Soudní přelíčení se skupinou ANNA se konalo ve dnech od 17. do 19. března 1952, ale studenti byli do Brna přivezeni už den předem.¹⁹² „V Brně na státním soudu jsem ani nepoznal skupinu mladých lidí stojících na nádvoří, přestože to byli mí spolužáci – členové odbojové skupiny ANNA. Tak byli zesláblí a zubožení“¹⁹³ Vzpomínal G. Tejral, jak se na jeho přátelích podepsal pobyt ve vazbě.

Podle obžaloby všichni studenti spáchali trestný čin velezrady, ale senát Státního soudu tuto klasifikaci pro část z členů skupiny zmírnil.¹⁹⁴ Při vynesení rozsudku soudci kladli důraz na účast na výcviku na Hádech, zapojení do konstrukce vysílací stanice a snahu spojit se s dalšími odbojovými skupinami. Z těchto důvodů odsoudili za trestný čin velezrady podle § 78 odst. 1 tr. zák. č. 86/1950 Sb. Jana Strejciuse k trestu odnětí svobody na čtyři a půl roku, Zdeňka Janíka k odnětí svobody pět let, Jiří Linhart byl odsouzen k trestu odnětí svobody na čtyři roky a stejný trest dostal i Milan Obrovský.¹⁹⁵ Za trestný čin velezrady byli odsouzeni i následující studenti: Pavel Bařtipán, Gracián Tejral, Zdeněk Ondráček, Josef Mazůrek, Pavel Hála a Richard Vaněk. Státní soud kvůli založení odbojové skupiny ve Velkém Meziříčí udělil Pavlu Bařtipánovi trest odnětí svobody v době trvání čtyři a půl roku. Gracián Tejral dostal za pokus o sestrojení výbušniny trest odnětí svobody v době trvání tři a půl roku. Zdeněk Ondráček a Josef Mazůrek byli odsouzeni k trestu odnětí svobody na tři roky. Pavel Hála dostal trest odnětí svobody na dva a půl roku, zatímco Richard Vaněk byl odsouzen na rok a půl.¹⁹⁶

¹⁹² MZA, f. Státní soud Brno, sp. zn. 1 Ts II 31, *Příkaz k eskortě všech obviněných*, 12. 3. 1952.

¹⁹³ Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

¹⁹⁴ MZA, f. Státní soud Brno, sp. zn. 1 Ts II 31, *Žaloba*, 18. 2. 1952, s. 3.; Tamtéž, *Rozsudek Státního soudu v Brně*, 19. 3. 1952, s. 12-15.

¹⁹⁵ Tamtéž, *Rozsudek Státního soudu v Brně*, 19. 3. 1952, s. 12-15.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 3.

Ostatní členové skupiny ANNA, kteří se účastnili především výroby a distribuce letáků, podle rozhodnutí Státního soudu v Brně spáchali pouze trestný čin sdružování proti republice podle § 80 odst. 1 tr. zák. č. 86/1950. Jan Kirchner, který přispěl článkem do časopisu Plamen, dostal trest odnětí svobody na dva roky. Jaroslav Olšar a Hynek Olma byli oba odsouzeni na rok a půl. Vilém Míchal stejně jako Bohumír Stojar dostali za svou činnost trest odnětí svobody na jeden rok. Nejnižší tresty udělil Státní soud Ivanu Svůrovi, který dostal trest odnětí svobody na osm měsíců a Aloisi Žákovi, který si od soudu odnesl trest odnětí svobody na půl roku.¹⁹⁷ Všem členům skupiny, s výjimkou mladistvých, soud na tři roky odebral občanská práva. Předměty, které studenti používali k výrobě a šíření letáků, jako byl cyklostyl a Linhartův psací stroj, propadly státu.¹⁹⁸

Vzhledem k nízkému věku odsouzených studentů soud udělil nízké sazby a mladistvým, kterými byli Jan Strejcius, Jiří Linhart, Pavel Hála, Zdeněk Ondráček a Richard Vaněk, navíc snížil trest o půl roku.¹⁹⁹ Konkrétním případem může být Gracián Tejral, který sice formálně nebyl mladistvý, ale od soudu dostal třetinovou sazbu.²⁰⁰ Zvláštní polehčující okolnost byl pro Ivana Svůru a Aloise Žáka jejich tzv. dělnický původ, díky kterému dostali nižší tresty.²⁰¹

Ač se to z výše uvedených řádků nemusí zdát, tak soudní proces se skupinou mladých studentů byl v mnoha bodech problematický. V první řadě je potřeba zmínit obhájce, kteří byli členům skupiny ANNA udělení ex offa a podle svědectví Graciána Tejrala se svým mandantům spíš pokoušeli uškodit, než aby je hájili.²⁰² „*Obhájci ex offa nás neobhajovali, ale přitěžovali nám a často špinili naše rodiče, že nás špatně vychovali. Soud vzal za bernou minci vymyšlený*

¹⁹⁷ MZA, f. Státní soud Brno, sp. zn. 1 Ts II 31, *Rozsudek Státního soudu v Brně*, 19. 3. 1952, s. 3.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 20.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 18.

²⁰⁰ Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

²⁰¹ MZA, f. Státní soud Brno, sp. zn. 1 Ts II 31, *Rozsudek Státního soudu v Brně*, 19. 3. 1952, s. 19.

²⁰² Tamtéž, *Protokol o hlavním líčení*, 17. 3. 1952, s. 1-2.

*a živý posudek, který na mě vypracoval člen tehdejšího svazu mládeže z gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého. Napsal, že otec je rozvedený, matka je mladá a o mě se nestará.*²⁰³

Pochybné je například i to jakým způsobem soud vnímal trénink na Hádech, který popisoval jako vojenské cvičení, k tomu však činnost studentů měla daleko. Rozhodně lze pochybovat o tom, že by se během této akce naučili reálné vojenské techniky nebo že by zlepšili svojí bojovou připravenost.²⁰⁴ Podle jejich svědectví trénink nikdo nebral vážně. Je sice možné, že se z jejich strany jednalo o snahu zlehčit svoje provinění, ale skutečnost, že se rozhodli v dalších setkání nepokračovat, svědčí o opaku.²⁰⁵

Poslední trest nepřišel ze strany soudu, ale od profesorského sboru gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého. Poté co vedení gymnázia obdrželo rozsudek soudu, tak učitelé 25. dubna 1952 projednali vyloučení členů skupiny ANNA ze studia na všech školách třetího stupně v Československu. Po krátké diskuzi, během které se učitelka Cimprichová neúspěšně snažila zastat Aloise Žáka, byl návrh jednomyslně přijat.²⁰⁶

²⁰³ Autor píší pod šifrou *jm: c. d.*

²⁰⁴ MZA, f. Státní soud Brno, sp. zn. 1 Ts II 31, *Rozsudek Státního soudu v Brně*, s. 2.

²⁰⁵ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-80 BR, *Úsekový protokol sepsaný s Janem Strejciusem*, 15. 9. 1951, s. 4.

²⁰⁶ AMB, f. Gymnázium Zdeňka Nejedlého, Brno, arch. č. 89, *Zápis z porady profesorského sboru*, 25. 4 1952, s. 1.

9. Věznění a další osudy členů skupiny ANNA

Při soudním procesu se všichni odsouzení studenti viděli na dlouho dobu naposledy, protože své tresty vykonávali vzhledem k svému věku a svému provinění buď v Samostatném ústavu nápravných zařízení Zámorsk (SÚNZ Zámorsk), nebo ve Vězeňském ústavu Ostrov u Karlových Varů.

První z jmenovaných zařízení bylo umístěné v Pardubickém kraji a svým chovancům poskytovalo možnost vyučení se v určitém řemesle, návštěvy příbuzných, ale i krátké dovolené např. v době vánočních svátků. V SÚNZ Zámorsk byli od 17. dubna 1952 umístěni Jan Strejcius, Pavel Hála, Richard Vaněk a na určitou dobu i Hynek Olma.²⁰⁷

Jan Strejcius jako vůdce ANNY dostal od soudu jeden z nejvyšších trestů, k jehož výkonu nastoupil 19. dubna 1952.²⁰⁸ Nedlouho po svém příchodu do zařízení se Jan začal učit truhlářem.²⁰⁹ Jeho rodiče za ním během roku 1952 byli dvakrát na návštěvě poprvé v neděli 4. května, kdy mu přivezli balíček a podruhé 26. prosince. Jan Strejcius si svojí odbojnou povahou zachoval i během pobytu za mřížemi a kvůli jeho „soustavnému narušování ideologické výchovy mládeže“ velitel ústavu v Zámorsku požadoval jeho přesunutí do Uzavřeného ústavu nápravných zařízení Valdice.²¹⁰ Avšak než k tomu došlo, dostal Strejcius dostal 20. října milost a 7. listopadu se po více jak dvou letech vrátil na svobodu.²¹¹

²⁰⁷ NA, f. SSNV, vězeňský spis Jana Strejciuse, *Osobní spis*, nedat., s. 2.; Tamtéž, vězeňský spis Pavla Hály, *Osobní spis*, nedat., s. 2.; Tamtéž, vězeňský spis Richarda Vaňka, *Osobní spis*, nedat., s. 2.; Tamtéž, vězeňský spis Zdeňka Ondráčka, *Osobní spis*, nedat., s. 2.

²⁰⁸ Tamtéž, vězeňský spis Jana Strejciuse, *Příkaz, aby trest byl vykonán*, 22. 4. 1952.

²⁰⁹ Tamtéž, *Potvrzení*, nedat.

²¹⁰ Tamtéž, *Přemístění Jana Strejciuse do UÚNZ Valdice*, 6. 4. 1953.

²¹¹ Tamtéž, *Jan Strejcius – udělení milosti*, 29. 10. 1953.; Tamtéž, *obálka*, nedat.

Vězeňský ústav Ostrov u Karlových Varů představoval tvrdší variantu trestu, ke kterému byli členové skupiny odsouzeni. Součástí pobytu v daném zařízení byla i práce v dole, kde bylo jejich úkolem naplnit určité normy, podle kterých trestanci dostávali přiděly jídla.²¹² Příslušní pracovníci na chovance ústavu dvakrát za rok vypracovali posudek hodnotící jejich chování během trestu, pracovní morálku, postoj k lidově demokratickému zřízení a poměry čekající chovance na svobodě.²¹³ Ve Vězeňském ústavu Ostrov u Karlových Varů svůj trest 19. dubna 1952 nastoupili Pavel Bařtipán, Jan Kirchner, Jiří Linhart, Josef Mazůrek, Gracián Tejral a Zdeněk Ondráček.²¹⁴

Jeden ze zakládající čtveřice Jiří Linhart během svého výkonu trestu pracoval v hlubině dole, kde byl schopný bez problémů plnit předepsané normy. Ovšem jeho názory na komunistické státní zřízení nezměnil a nebál se je dát najevo. V ústavu se obklopil stejně smýšlejícími spoluvězni a podle posudků nevěnoval velkou pozornost socialistickému tisku, ani se nezapojoval do kulturního života v táboře.²¹⁵ Linhartovo propuštění to však příliš neovlivnilo, protože mu na jeho žádost koncem července 1954 prezident republiky Antonín Zápotocký udělil milost a 13. srpna mohl odejít na svobodu.²¹⁶

Další ze studentů umístěných do Vězeňského ústavu Ostrov u Karlových Varů byl Zdeněk Ondráček, který na rozdíl od výše uvedených Strejciuse a Linharta musel vykonat svůj trest v celém rozsahu. Jeho posudky vypovídají o nízké pracovní aktivitě a několika

²¹² Autor píše pod šifrou *jm: c. d.*

²¹³ NA, f. SSNV, vězeňský spis Jana Kirchnera, *Posudek*, 13. 1. 1953. Srov. Tamtéž, vězeňský spis Jiřího Linharta, *Posudek*, 13. 11. 1953. Srov. Tamtéž, vězeňský spis Josefa Mazůrka, *Posudek*, 6. 9. 1952. Srov. Tamtéž, vězeňský spis Zdeňka Ondráčka, *Posudek*, 31. 8. 1953.

²¹⁴ Tamtéž, vězeňský spis Pavla Bařtipána, *Osobní spis*, nedat., s. 2; Tamtéž, Jana Kirchnera, *Osobní spis*, nedat., s. 2.; Tamtéž, vězeňský spis Jiřího Linharta, *Osobní spis*, nedat., s. 2.; Tamtéž, vězeňský spis Josefa Mazůrka, *Osobní spis*, nedat., s. 2.; Tamtéž, vězeňský spis Zdeňka Ondráčka, *Osobní spis*, nedat., s. 2.

²¹⁵ Tamtéž, vězeňský spis Jiřího Linharta, *Posudek*, 13. 11. 1953.

²¹⁶ Tamtéž, *Udělení milosti*, 29. 6. 1954.; Tamtéž, *Propuštění na svobodu*. 13. 8. 1954.

disciplinárních trestech.²¹⁷ Kvůli tomu jeho žádost o podmíněčné propuštění i žádost o milost byly zamítnuty a Zdeněk Ondráček byl propuštěn až 4. listopadu 1954, tři roky po svém zatčení.²¹⁸

Jeho pobyt v daném zařízení poznamenala nehoda v šachtě na dole Barbora, ve kterém pracoval. Ve večerních hodinách 10. dubna 1953 došlo k explozi nevybuchlé trhavin, kterou v daném místě nechal střelmistr, protože mu pravděpodobně při odstřelu dva výbuchy splynuly v jeden. Ondráček místo prohlédl, ale vzhledem k nedostatku zkušeností nepoznal hrozící nebezpečí a nechal dalšího horníka v daném místě vrtat, přičemž vznikla jiskra. Následný výbuch zranil oba kopáče. Ondráček měl poraněnou tvář a popálené oči, ale za méně než týden se opět musel vrátit do práce.²¹⁹

Oficiální dokumenty, které se zachovaly ve fondu Správa sboru nápravné výchovy, o pracovních podmínkách v jáchymovských dolech mlčí, nicméně zůstaly zachované ve vzpomínkách Graciána Tejrala. Původně pracoval na dole Eliáš v Jáchymově a poté, stejně jako Zdeněk Ondráček a další, fárал na dole Barbora v Horním Slavkově. Jeho první práce byla tahat důlní vozíky s hlušinou a udržovat šachty, ale vzhledem k nízké pracovní výkonosti dostával pouze bezmasou stravu. Měl ovšem štěstí na mistra, civilního zaměstnance dolu, který ho převedl na strojvedoucího lokomotivy.²²⁰ „Řekl mi tenkrát, co naložíš a odvezeš, já ti to podepíšu. A tak začala pracovat i tužka. Ten člověk mi hodně pomohl. Začal jsem ‚plnit‘ normu a dostávat i maso.“²²¹

²¹⁷ NA, f. SSNV, vězeňský spis Zdeňka Ondráčka, *Posudek*, 2. 2. 1953.; Tamtéž, *Posudek*, 16. 7. 1953.; Tamtéž, *Posudek*, 23. 9. 1953.; Tamtéž, *Posudek*, 23. 3. 1954.

²¹⁸ Tamtéž, *Usnesení o podmíněčném propuštění*, 23. 4. 1954.; Tamtéž, *Propuštění na svobodu*, 4. 11. 1954.

²¹⁹ Tamtéž, *Zpráva a vyšetření hromadného úrazu*, 27. 7. 1953, s. 1-2.

²²⁰ Autor píšící pod šifrou jm: c. d.

²²¹ Tamtéž.

Gracián Tejral také vzpomíná, že se při práci dovedl i vzdělávat. „*Latinská slovíčka z čítanky, kterou mi tajně předal od otce jeden civilní havíř v dolech, jsem si vypsál na kus papíru a ten si dal na lokomotivu. V práci jsem jedním okem sledoval koleje a druhým jsem piloval latinu.*“²²²

Při práci v dolech i během pobytu v táboře se sice našla řada dobrých lidí, kteří byli ochotni Tejralovi pomoci, ale realita byla neúprosná. V článku pamětník vzpomínal na ostnaté dráty, samopaly a sadistické dozorce. Mezi nimi obzvlášť vynikal jeden, kterému vězni přeznívali jáchymovský bůh.²²³ „*S bitím přestal, až viděl, že dotyčný pláče. To byl jeho způsob ponižování.*“²²⁴

Po propuštění na svobodu však potíže bývalých studentů gymnázia Dr. Zdeňka Nejedlého neskončily. Mnohdy měli problém dostudovat a špatný kádrový posudek je provázel i při hledání nového zaměstnání.

Ovšem vyskytly se i výjimky jako je například nové zaměstnání Jana Strejciuse v Brněnských energetických rozvodných závodech, kde si ho velmi pochvalovali. Ovšem je možné, že se podobně jako v případě Graciána Tejrala jednalo o chápavého nadřízeného, který bývalému studentovi pomohl.²²⁵ O zásadní změně postojů ke KSČ a její politice je možné pochybovat vzhledem k tomu, že Strejcius v šedesátých podepsal několik petic na podporu reformního snažení, tou dobou pracoval jako učitel na Střední průmyslové škole elektrotechnické Brno. V sedmdesátých letech se o něj začala zajímat StB jako o potenciálního spolupracovníka, ale poté, co příslušníci tajné policie prověřili jeho minulost a udělali s ním pohovor, byl označen jako nevhodný pro další práci a jeho spis uložili do archivu.²²⁶

²²² Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ NA, f. SSNV, vězeňský spis Jana Strejciuse, *Posudek na s. Jana Strejciuse*, 6. 4. 1954.

²²⁶ ABS, f. Svazky kontra rozvědného rozpracování, arch. č. KR-356626 BN, *Návrh*, 2. 12. 1976.

Zdeněk Janík od roku 1956 pracoval v podniku Vývoj prefabrikace v Kuřimi u Brna, kde se svými kolegy často mluvili o politické situaci v zemi a kritizovali komunistickou ideologii. Janík poslouchal zahraniční rozhlas konkrétně stanici „Svobodná Evropa“ a zprávy, které se dozvěděl šířil mezi ostatní pracovníky závodu. Zvláštní pozornost věnoval např. událostem maďarského povstání v roce 1956 a očekával, že k podobnému převratu dojde v Československu.²²⁷ Kvůli tomuto chování dostal 31. prosince 1958 výpověď a o týden později Zdeňka Janíka zatkli příslušníci bezpečnostních složek a společně s ním byli zatčeni i další tři zaměstnanci závodu Vývoj prefabrikace.²²⁸ Jejich soud se konal 5. března a obžaloba vznesla obvinění z trestného činu podvracení republiky. Výše trestů jednotlivých obviněných se lišily, vzhledem k jeho dřívějšímu trestu dostal Zdeněk Janík nejvyšší trest z celé čtveřice, odnětí svobody na dva a půl roku.²²⁹ Na svobodu se měl dostat až v roce 1961, ale 9. května 1960 byla vyhlášena amnestie a mohl se vrátit do běžného života.²³⁰

Poslední ze zakládající čtveřice, o němž se dochovaly materiály dokládající jeho život po ukončení soudního procesu s mladými studenty, je Jiří Linhart. V září roku 1954 ho čekala povinná vojenská služba. Současně usiloval o studium na Střední škole pro pracující v Brně, která si kvůli jeho přijetí vyžádala posudek z Vězeňského ústavu Ostrov u Karlových Varů. Pracovníci tohoto zařízení do školy poslali kladné hodnocení a doporučili Linhartovo přijetí ke studiu.²³¹

²²⁷ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-1216 BR, *Protokol o výsledku se Zdeňkem Janíkem*, 8. 1. 1959. s. 1-4.

²²⁸ Tamtéž, *Příkaz k přijetí do vazby*. 8. 1. 1959.

²²⁹ Tamtéž, *Rozsudek Krajského soudu v Brně*, 5. 3. 1959, s. 1-2.

²³⁰ NA, f. SSVN, vězeňský spis Zdeňka Janíka, *obálka*, nedat.

²³¹ Tamtéž, vězeňský spis Jiřího Linharta, *Střední škola pro pracující v Brně*. 4. 10. 1954.

S ředitelem Schneeweissem, který vedl danou školu pro pracující, se setkal i Gracián Tejral. „*Máš štěstí, že posudek z jáchymovské věznice na tebe nepřišel včas, kdybych ho poslal nadřizným, jak jsem podle předpisu měl, tak bys v životě neodmaturoval,*“²³²

vzpomíná na jeho slova Tejral. Po maturitě vystřídal několik zaměstnání, ale do řady profesí měl kvůli nálepce politického vězně dveře zavřené. Nakonec však shodou okolností získal místo chemika ve Znojmě, kde akutně potřebovali laboranta, a proto kádrový posudek nebyl natolik důležitý a díky tomu se mohl věnovat oboru, který ho bavil už na gymnáziu.²³³

Skupina ANNA se dostala před soud ještě jednou, a to v devadesátých letech v rámci první vlny rehabilitací. Krajský soud v Brně svým usnesením z 14. listopadu 1990 zastavil stíhání proti Janu Strejciusovi, Zdeňku Janíkovi, Jiřímu Linhartovi, Milanu Obrovskému, Pavlu Hálovi, Josefu Mazůrkovi, Richardu Vaňkovi, Graciánu Tejralovi, Zdeňku Ondráčkovi a Pavlu Bařtipánovi pro trestný čin velezrady a zastavil i stíhání proti Aloisi Žákovi, Ivanu Svůrovi, Vilému Michalovi, Janu Kirchnerovi, Jaroslavu Olšarovi a Hynku Olmovi pro trestný čin sdružování proti republice. Krajský soud bývalým členům skupiny udělil rehabilitaci na základě zákona č. 119/1990 § 2 odst. 2.²³⁴

²³² Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

²³³ Autor píšící pod šifrou *jm: c. d.*

²³⁴ MZA, f. Státní soud Brno, sp. zn. 1 TS II 31/52, *Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Jana Strejciuse*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Milana Obrovského*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Jiřího Linharta*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Zdeňka Janíka*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Pavla Hály*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Josefa Mazůrka*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Richarda Vaňka*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Graciána Tejrala*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Zdeňka Ondráčka*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Pavla Bařtipána*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Aloise Žáka*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Ivana Svůry*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Viléma Michala*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Jana Kirchnera*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Jaroslava Olšara*, 14.11. 1990.; *Tamtéž, Usnesení Krajského soudu v Brně v zasedání o rehabilitaci Hynka Olmy*, 14.11. 1990.

10. Závěr

Předkládaná bakalářská práce popisuje aktivitu gymnaziálních studentů ze skupiny ANNA v letech 1949 až 1951. K tomu účelu byly použity především archivní prameny, přičemž primárně se jednalo o vězeňské osobní spisy a vyšetřovací spisy. Autor se s daným druhem archiválií setkal poprvé, proto zpracování muselo předcházet důkladné seznámení s jejich strukturou a obecné pochopení jejich využití. Kromě toho práce využívá novinových článků zachycujících vzpomínky pamětníků, ať už se jedná o Graciána Tejrala nebo Jana Zábranu.

Skupina ANNA se během svého působení zaměřila v první řadě na distribuci letáků, v čemž byla velmi úspěšná. Její členové vyrobili a roznegli víc jak tři tisíce kusů tiskovin, což je ve srovnání s jinými organizacemi, které působily v dané době, vysoké číslo. Za zmínku stojí i spolupráce skupiny ANNY s organizací R.U.R., která představovala značné zvýšení aktivity Jana Strejciuse a jeho přátel. To nastalo především díky přístupu k cyklostylu a dalšímu vybavení starších spolužáků.

Období tří let, během kterých byla ANNA aktivní, je v podmínkách čtyřicátých a padesátých let výjimečně dlouhé. K tomu pravděpodobně přispěla i téměř roční pauza mezi zářím 1950 a květnem 1951, během které na sebe členové skupiny nevážali pozornost.

Jejich soudní proces před Státním soudem v Brně se v určitých ohledech také příliš nepodobá tehdejšími standardům. Výše trestů sice odpovídá dalším případům odsouzených studentů, například v rámci procesu s oddílem Blesk nebo v procesu se skupinou kolem Karla Pecky padly podobné tresty, ale klasifikace trestných činů je odlišná. V soudním procesu „Jan Strejcius a spol.“ byl vysoký počet osob odsouzen za velezradu, což bylo pravděpodobně způsobeno tím, že se studenti pokusili sehnat zbraně a sestrojít vysílačku pro kontakt se

zahraničními informačními službami. Vzhledem k tomu, že se v obou případech jednalo pouze o neúspěšné pokusy, tak byl daný rozsudek velmi přísný.

Je až s podivem, jak malý společenský dopad celé působení ANNY mělo. Je pochopitelné, že letáky brněnských studentů nebyly pro novinové titulky natolik atraktivní jako syn armádního generála, který se podílel na vynášení citlivých vojenských informací ze země. Ovšem počtem zapojených osob a prováděnou činností se skupiny ANNA a R.U.R. vyrovnají aktérům monstrprocesu „Střitelský a spol.“ Mediální a kulturní ohlas však v prvně uvedeném případě zdaleka není, tak velký jako v tom následujícím.

Činnost skupiny ANNA představuje jeden z dílů historie padesátých let a vzhledem k úspěchům Jana Strejciuse, Zdeňka Janíka, Milana Obrovského, Jiřího Linharta a dalších si zasluhuje pozornost odborné historické obce.

11. Seznam pramenů a literatury

- Archivní prameny
 - Archiv bezpečnostních složek
 - ABS, fond Svazky kontra rozvědného rozpracování, arch. č. KR-356626 BN.
 - ABS, fond Správa vyšetřování StB, arch. č. V-80 BR, *Strejcius a spol.*
 - ABS, fond Správa vyšetřování StB, arch. č. V-758 BR, *Vališ Zdeněk a spol.*
 - ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-1216 BR, *Krejčí Ilja a spol.*
 - Archiv města Brna
 - AMB, fond Gymnasium dr. Zdeňka Nejedlého, Brno, arch. č. 34, *Třídni katalog 1949/1950.*
 - AMB, fond Gymnasium dr. Zdeňka Nejedlého, Brno, arch. č. 89, *Zápisy o poradách profesorského sboru.*
 - Moravská zemský archiv
 - MZA, fond C-145 Státní soud, karton 266, sp. zn. 1 TS II 31/52.
 - MZA, fond D-22 Sběrka map a plánů, arch. č.2811.
 - Národní archiv, fond Správa Sboru nápravné výchovy, vězeňské spisy.
- Literatura
 - BAŠTA, Jiří: *Lidové milice 1948-1969. Nelegální armáda Komunistické strany Československa.* Praha 2013.
 - BLAŽEK, Petr: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989.* Praha 2005.

- BLÁHOVÁ, Ivana a kol.: *Oběti komunistické spravedlnosti. Právní aspekty politických procesů 50. let a 20. století*. Praha 2013.
- BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – BOŠTÍK, Martin – STARÁ, Tereza: *Jménem republiky! Osm případů zvládnuté komunistické justice*. Praha 2015.
- BORÁK, Mečislav – JANÁK, Dušan: *Tábory nucené práce v ČSR 1948-1954*. Opava 1996.
- BOŠTÍK, Martin: *Monstrproces „Strážnický a spol.“. Historická Studie o síle a slabosti poválečného člověka*. Litomyšl 2004.
- BUREŠ, Jan – VEBER, Václav: *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Plzeň 2010.
- CIGÁNEK, Richard: *Politický zápas o jednotnou školu 1945-1949*. Praha 2009.
- CUHRA, Jaroslav – VEBER, Václav (ed.): *Za svobodu a demokracii. Odpor proti komunistické moci*. 1. díl. Praha 1999.
- KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Brno 1997.
- KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*. Brno 1999.
- KAPLAN, Karel – TOMÁŠEK, Dušan: *O cenzuře v Československu v letech 1945–1956*. Praha 1994.
- PEJČOCH, Ivo: *Protikomunistické puče*. Cheb 2011.
- POSEDNÍK, Josef: *Kronika mého života*. Brno 2000.
- RATAJ, Jan – HROUDA, P.: *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha 2010.
- SUK, Jiří: *Labyrintem revoluce. Aktéři, zápletky a křižovatky jedné politické krize. (Od listopadu 1989 do června 1990)*. Praha 2003.
- ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*. Praha 2007.

- VEBER, Václav: *Osudové únorové dny*. Praha 2008.
 - VEBER, Václav: *Třetí odboj ČSR v letech 1948–1953*. Pardubice 2014.
 - ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti, Sborník o protikomunistickém odboji*. Praha 2013.
 - ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti, 2. sborník o protikomunistickém odboji*. Praha 2015.
- Studie
 - BLAŽEK, Petr: „Podkopávej ze všech sil dnešní režim!“ *Ilegální tiskoviny odbojové skupiny Za pravdu (1949)*. *Paměť a Dějiny*, 1, 2007, č. 1, s. 134–161.
 - MALLOTA, Petr: *Ilegální oddíl Blesk. Proti režimní činnosti studentů na karlínské obchodní akademie na přelomu let 1948 a 1949*. *Paměť a Dějiny*, 11, 2017, č. 2, s. 103-116.
 - MIKULKA, Jiří.: *AKCE „LETCI“*. *Nezdařený pokus o odchod do exilu bývalých čs. příslušníků RAF Gejza Holody, Vladimíra Nedělky, Karla Šedy, Karla Schoře a Jaroslava Šišpery v prosinci 1950*. *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, 3, 2007, s. 117-136.
 - NEDVĚDICKÝ, Kamil: *Právní řád po roce 1989 a historická paměť*. *Securitas Imperii*, 23, 2013, č. 2.
 - ROKOSKÝ, Jaroslav: *Případ Zdeněk Boček a spol. Studenti práv Univerzity Karlovy proti totalitě*. *Paměť a Dějiny*, 3, 2017, č. 3, s. 108-123.
 - ŘEZNÍČEK, Jiří: *Spojte se všichni utlačovaní a svrhňte tu bolševickou sebranku! Protikomunistické letáky odbojové skupiny Hnutí bojovník za svobodu z Velešínska v jižních Čechách*. *Paměť a Dějiny*, 4, 2010, č. 3, s. 109–119.

- ZÍTEK, Adam: „*Hodina odplaty se blíží...*“. *Příklady osudů mladistvých odpůrců komunismu na Žatecku*. Sborník Archivu bezpečnostních složek, 13, 2015, s. 65-108.
- ŽÁČEK, Pavel: *Aplikace zákona o III. odboji*. *Paměť a Dějiny*, 5, 2011, č. 3, s. 115-118.
- Internetové zdroje
 - BOČKOVÁ, Marie: Komentovaná bibliografie k dějinám III. odboje (1945) 1948 – (1960) 1967. In: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/treti-odboj/bibliografie-3odboj.pdf>. [cit. 17. 3. 2019].
 - *Encyklopedie města Brna*. In: <https://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/> [cit. 11. 4. 2019].
 - *Evidence vydaných osvědčení k 26. 6. 2019*. In: <http://www.veterani.army.cz/vydana-osvedceni> [cit. 8. 7. 2019].
- Periodika
 - Autor píšící pod šifrou *jm*: *Vězeň: Věřili jsme, že režim brzy padne*. *Znojemský týden*, č. 47, 18. 11. 2012.
 - ZÁBRANA, Jan: *Modré sešity 4*. *Literární noviny*, č. 31, 1. 8. 1991, s. 12.
- Zákony
 - Zákon č. 50/1950 Sb., *Trestní zákon*.
 - Zákon č. 119/1990 Sb., *o soudní rehabilitaci*.
 - Zákon č. 198/1993 Sb., *o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu*.
 - Zákon č. 262/2011 Sb., *o účastnících odboje a odporu proti komunismu*.

12. Resumé

This thesis deals with operation and following persecution of student resistance group ANNA from Brno, which was active from March 1949 to August 1951. Founding members Jan Strejcius, Zdeněk Janík, Milan Obrovský and Jiří Linhart as well as other members of ANNA studied at Dr. Zdeněk Nejedlý high school.

They had many plans such as help to escape convict from communist labour camp, but core of their work was production and distribution of illegal pamphlets. In May 1950 as were their numbers growing they began to publish illegal magazine Plamen, single issue covered several topics. Jan Strejcius and Milan Obrovský divided all members into pairs and each pair managed distribution of pamphlets in their assigned part of the town, so the maximum efficiency was achieved. In total ANNA produced more than three thousand pamphlets.

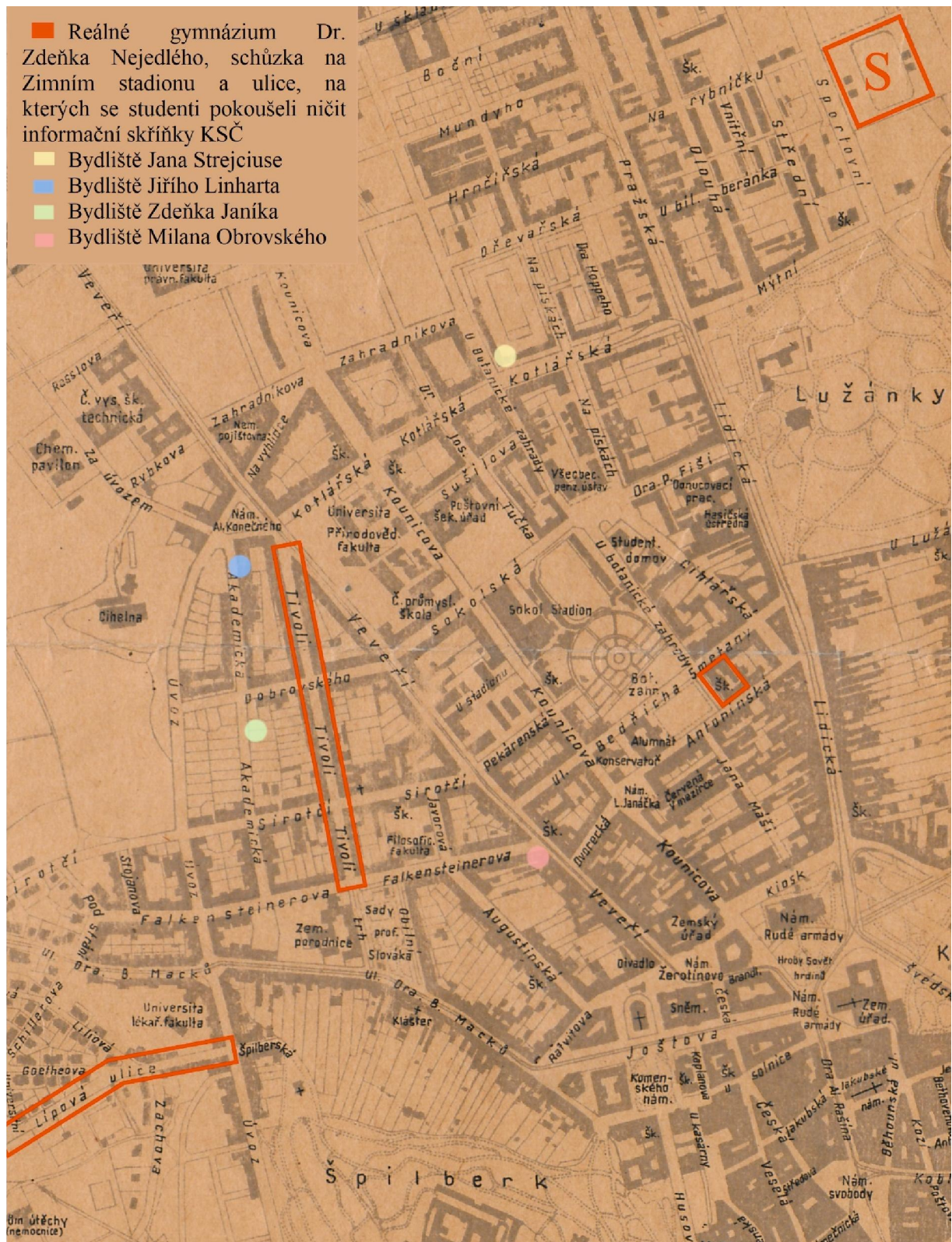
Students around Jan Strejcius also collaborated with resistance organization named R.U.R. which supported them with material and necessary instruments. These two collaborated for several months.

In September 1951 Jan Strejcius was detained and other arrests followed in October and in November. The State Courthouse in Brno sentenced many of them despite their young age to work at uranium mines in Jáchymov, rest of them were imprisoned in Zámbrk. In several years they were released on parole or thanks to the presidential amnesty. In 1990 new democratic régime rehabilitated all members of group ANNA.

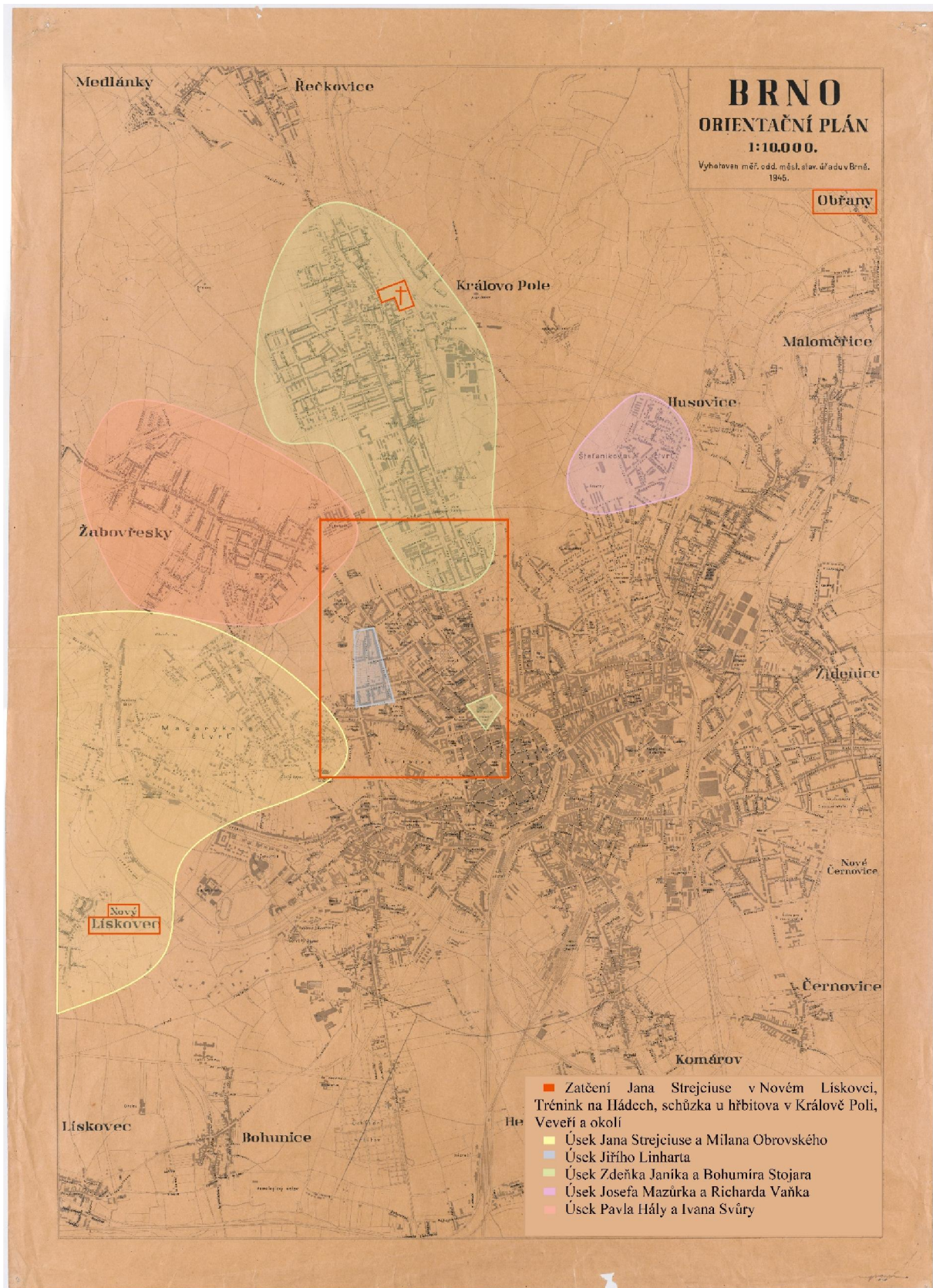
13. Přílohy

- **PŘÍLOHA A** – Mapa Veverí s vyznačenou školou a místem bydliště studentů
 - Zdroj: MZA, fond D-22 Sběrka map a plánů, arch. č.2811. *Orientační plán Brna 1945.*
- **PŘÍLOHA B** – Mapa Brna s vyznačenou aktivitou studentů
 - Zdroj: MZA, fond D-22 Sběrka map a plánů, arch. č.2811. *Orientační plán Brna 1945.*
- **PŘÍLOHA C** – Časopis Plamen, č. 1, květen 1950.
 - Zdroj: ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Časopis Plamen*, květen 1950.
- **PŘÍLOHA D** – Časopis Plamen, č. 2, červen 1950.
 - Zdroj: ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Časopis Plamen*, červen 1950
- **PŘÍLOHA E** – Fotky vybraných členů skupiny ANNA
 - Zdroj: ABS, f. Vyšetřovací svazky, arch. č. V-80 BR, *Osobní spis Jan Strejcius.*
 - Tamtéž, *Osobní spis Zdeněk Janík.*
 - Tamtéž, *Osobní spis Milan Obrovský.*
 - Tamtéž, *Osobní spis Jiří Linhard.*
 - Tamtéž, *Osobní spis Gracián Tejral.*
 - Tamtéž, *Osobní spis Pavel Bařtipán.*

PŘÍLOHA A – Mapa Veverí s vyznačenou školou a místem bydliště studentů

PŘÍLOHA B – Mapa Brna s vyznačenou aktivitou studentů

PLAMEN

čís. 1.

Vydává organizace „Anna“

Květen 1950

30. května

Budou vstávat sobě Čechoslováci vzpomínat i přes odpor komunistické vlády na bezostyšném velkém člověku a do-
mokrati, pres. Dr. B. Beneše.

Tak jako neustále se nepodařilo vyhledat vzpomínka na velikán našich dějin, tak také je mizná všechna ná-
maha komunistického lidí jít, pro hř-
hřádní ideálů Benešových, svobody a
demokracie, bylo uvrženo do vězení -
mnoho popraveno. Lidé sečítali, však
myšlenku, že lidem učinili nemohou
novodobí tyranové ani zevřít ani
popravit. Křivě svobody lidé žili
v a rádech miliónů.

Prezident Beneš jím sečel-
zeněl jako člověk, jasně si je vědom
že všechny ideály na které celý život
bojoval se zhroutily, že bezohledně
s lid národ upadl znovu do otroctví.
Ne věřil, že lidem utvoření svobodu
Hanača Čechoslováci, je jím
na krátko, přijal dobrá nová svoboda,
p. říjda doba kdy se nacházela násob
středě ze to, že jím Čechové.

Prezident Beneš přičev-
druhou občianů do světa šel ;
„Korun“ stranu našli vlasti se
oskane, ale lidem národ, živi pov-
ně v šel. Sestupac na kolenu, sou-
tře dno všechnu svou starou rodovou
sílu do nich, jako jasně to ve svých
dějinách učinili jím tolikrát s ko-
ruma opět se čise vstane nová re-
tolesení. Lidé se šle jeho slov
i dnes.

Jiří Březtr.

A JEŠTĚ OTIHOŠŤ.

Před několika měsíci jsem se z rozh-
gových novin dozvěděl o úkladu v
Činohři. Tento úzkost se stal před-
měttem mnoha komentářů našeho i zahrani-

ničního tisku.

První správě v novinách pravě,
že Křížek byl připraven na dvěhich
svatostánku a nachylení při provedl
ferdš Toufar slabým drátkou Gott-
wald ve svém projevu mluvil o stružš.
Spatek byl informován prezident
republiky. Při dokumentárním filmu
nám ohtěli komunističtí vládcové
namluvit, že ferdš sestrojil mecha-
nismus a pomocí Hanke Kříž vvohyřil
pouhým řečnickým gestem. Ocelový drát
byl veden těmiž okolo čtyřtina kostela
a je tedy neuvěřitelné, jím z důvodů
frankálních, aby se dal do pohybu
Křížek ani 40 cm vrcový, aby se 3 x
vvohyřil a byl navrácen do původní
polohy, podle jedné správy perem,
podle druhé gunkou. Film nám také uká-
zal, že Kříž se vvohyřil pouze na
strany a ne do lodi okružové, jak jste
mohl slyšet ze svědectví Křiževského
opeta, v ruce se soulní sám vražka
ně šš. rozložena. Jak to vysvětlit?
Přičevta si nyní pravdu o Činohři.
První úzkost se stal ze ščtkou lásto-
pedu. Bi skupšak konise, která počle
zkroušit zázrak, nešádila ferdš, aby
Křížek přibil. Asi po třech měsících
se úzkost skutečně opakoval. A výsle-
dek? Byl zrušit komunistickou pro-
pagandou lid štvání proti Věčnicku a
celé církvi. Šamovšejně komunisté jako
vyma veči dialektického materialismu
nemá úzkost žádný zázrak - nemá učí-
nit nic, co hošve neschvídí a všemochy
Stalin nepodpíše. Jako takový nepocho-
pi ovšen, že církve naznačují ščiani boj,
že se navráče Křídít Marxem, ale Kři-
stem, že papež i kláštery jsou povinni
poskytnout asyl všem, kdo o něž požá-
dají.

W. B. Karel.

Gangsterský únos.

V komentářích našeho rozjasu jste mnohokrát slyšeli o gangsterském únosu našich občanů. Odrostli jsme již v krvavou věku a bychom p ožívali takových slov pro to rozhořčili se několik poctivých českých otce z komunistického ráje. Každý mohl si přečíst výpovědi lidí, kteří se vrátili z Brdingu. Přesto, že byli na hranicích upozorněni, co smějí říci, nechtěli si komunistický stroj ani tolik práce, aby jim dal podrobné instrukce. Jak jinak by se mohly jejich výpovědi tak rozbíhat? Tak na př. s. Zeloudek ve svých výpovědích praví: „vstoupil jsem skoro posle dní a tu jsem slyšel lžnanou češtinou rozkaz, aby ti kteří zůstane- nou si stoupli na pravou stranu a ti kteří se chtějí vrátit na levou. Byli jsme velmi rozhořčeni, když jsme viděli, že se jich asi 15 od nás oddělilo a onnašili jsme je ze země.“ Zde se rozhořčí jeho výpověď se s. Železným. Vždyť přece s. Železný viděl pilota Angtere jak sám dal rozkaz k rozdělení a ten je český. v českých se tedy mluví lžnanou češtinou. Druhý rozpor ihned následuje. Podle s. Zeloudka byli všichni pohor- šeni, že se 15 účastníků oddělilo, zatím co s. Švarc tvrdí: „byli jsme p otěšení, že z 55 mužů s. Šan, všichni odšli z čety.“ Dle první „ při výsledku se vztývali od řady a proč jsme komunistou a. Kolářův odznak KSČ, který jsem odmítl vydat žádali.“ Proč šva. ne neudá, že do KSČ vstoupil doufá je, že se mu to bu- de rentovat? proč neudá, že nyslel na to, když odmítl odvydat odznak, že dostane v CSR za komunistickou p ropagandu zapláceno?

S. Podhorský ve své výpovědi říká: „Způsob jak ten byl s námi nakládáno je neslýchaný porušení lidských práv, neohrožení, které znače z dob působení Gestapa.“ Železný jako tvr zení vyvrací slovy: „pokus se týká osobního pohodlí, ubytování a stravy, nemá stížností.“ Považuje tedy s. Podhorský za porušení lidských

práv osobní pohodlí a ubytování, že přece působilo štěstí v životě na rozvoj jeho fantazie. Jak jinak by mohli považovat osobní prohládku z metody gestapa?

Každý si může představit, jak by komunisté nakládali s Američany, kteří by přiletěli do ČR a chtěli se vrátit. Chvástají se také tím, že se většina vrátila. Zpomíne jí sněd na to, že nikdo nebyl na to připraven. Je tato štvavá kampa. Propaganda odměnou se UNREU 101 je vedena pouze k nenávisti ke svobodě.

PRAVDA VÍTĚZÍ!

Proč v poutech ne studeno není sedín, ve vězení durán, což necítíš ten vlahý zádech „jara“ Je třesť si odpyčíván za to, že za pravdou jsem stál; když chtěl a bych mlčel, já mluvil dál. Když platilo, že „Pravda vítězí“ však nyní jichm zpuštěn tržec, nabubřelá slova v odry heslo toto trže jí, když pře vtorlumnosti se hroutí hrže, teď platí slovo rudých v partaji. Věk dlouho slovo ve že platit nebude, vy jednou budete jen ohlednou přítěží. Vždyť není možné počítá lhářům věřit, vždyť nekonce j c n „Pravda vítězí“

SVOBODA VEZMÁNÍ.

Katolíky u nás máme rádi, kněží se nám do významu hlásí sami. My tu celou církev povolíme, jen co papože jím v kříně povážime.

Demokratické právo, založené na lásce a. čestě k bližnímu a k bližním všem je uznávaním božského řádu na zemi.

PLAMEN

Čís. 2

Vydává organizace „Anna“

Červen 1950.

BOJ PRAVDY.

Špatní lidé jsou v každé době a ovládnou-li taková lidé národ, pak spěje neodvratně k zánubě. Avšak tak, jako každá živá věc má to, čemu se říká pud sebezáchovy, tak i každý národ v dobách kdy je jeho existence ohrožena, dovede se sjednotit a vzpřít se jít po cestě vedoucí k zánubě.

Snad jste pozorovali, jak nám v neštěstí stává po boku několik stínů ze zánubi, dodávajíc nám síly a odvahy v těžkém boji. Jsou to stíny mužů nesartelných, kteří i po své smrti vedou boj za pravdu. - Boj za svobodu a demokracii, za pravdu, za opravdový socialismus není lehký, je však a musí být vždy vítězný, neboť je mnohem více lidí dobrých než špatných.

Tak, jako již několikrát v uplynulé době, tak i dnes místo svobody, demokracie, pravdy a socialismu, nastoupil teror, diktatura, lež a okradání. Pravda je slovo, které se komunisté snaží vymazat ze slovníku - proto chceme, pokud naše síly stačí, aby i v této době byla jiskřička, ba plamen pravdy, vyvracející komunistické výmysly a lež. Mnoho dobrých Čechů a Slováků již zaplatilo za obranu pravdy svou osobní svobodou nebo i životem. Jejich oběť, však není marná, neboť právě oni budou živá vzpomínka na podivuhodnou sílu pravdy, když se postaví na odpor leži, když nastoupí vítěznou cestu svobody, když se dá na pochod proti násilí. - Nikoli komunistům se nepodaří vyrvat svobodu z našich vzpomínek, vědyť právě oni sami

a všechna jejich činnost, vzpomínky na svobodu musí budít, jako budí zařinčení pout ze spánku uvězněného otroka.

Příspějte podle svých sil k boji za svobodu - Jen ten je hoden svobody, kdo za ni dovede bojovat a je-li třeba i život položit.

Jiří Bratr.

KOMUNISMUS, JAKÝ OPRAVDU JE.

Tento článek je určen každému občanu který ještě dovede kriticky posuzovat věc tak, jak opravdu je a jehož vůle svobodně myslet není ještě otřesená lžemi komunistů.

Způsob, jenně si tyto komunisté určili k získávání lidí pro svou „myšlenku“ je poravdu za jinavý. Hlásá jí, že vedou lid k socialismu a zatím jejich vůdce v Krenlu, nejsou nic jiného než obyčejní diktátoři. Je to úplně jedno, zda hákový kříž nebo rudá hvězda, Komunisté se však zmýlili v taktice. Ukážme si jejich prolhanost třeba jen na takovém malém příkladě.

Když bylo komunistům již po únoru 1948 řečeno, že zde chtějí vytvořit kolchzy, všemožným způsobem to popírali. A jaká je nyní skutečnost? Co jsou to Jednotná zemědělská družstva? Nic jiného než ruské kolchozy. Je to jeden z několika desítek, ba stovek příkladů jak komunisté provádějí svoji lživou politiku. Česko-slovenský lid, však prohlédl jejich záměry, odmítá je a zavrhuje.

To, co se komunistům podařilo s Rusky, to se jim nepodaří s Česko-

se. Ruský lid byl dlouho znášen politickými bouřeními, proto toužil po klidnější lepší budoucnosti. Tuto lepší budoucnost jim komunisté, slibovali, nesnime se proto divit, že komunismus v této zemi našel dobrou půdu pro své imperialistické záměry. Avšak kultura na západě je mnohem vyspělejší než kultura ruská.

Je třeba nadšeně bojovat s vládnoucí nhlavého komunistického bolševismu, které se úplatky i násilně prolitou krví přes mrtvolu pokoušel ze stvranisovaného Ruska stvořit svět nových „ideí“. Chtěl jako největší pozemské zlo pohládit a zničit soukromí kapitál., a l e při tom zuřivě hrabal sám a c p a l. Jej všem svým předákům.

Malá - Warren.

KOMUNISMUS UTOPII.

Komunisté mnoho mluví a píší o vy-touženém ráji, v novém, budoucím, na komunistických zásadách vybudovaném světě, jenž má být pryč i svobodný.

Zapomeňme nyní na chvilu na vše-chny zločiny, vraždění, obelhávání atd. pozitivních občanů a připusťme, že opr-vdu by mohl nastat takový „svět rovnosti“. Jak by to asi vypadalo? Velmi krásně všichni by měli stejně, všichni by stejně pracovali, ale - Ano právě to a l e.

Musel by po zrušení peněz /to je pryč také cílem komunistů/ nastat obchod výměnný. Dělník vyrábě-jící na př. nože je vyměňoval u rol-níka za obilí a opačně. Tento způsob by však rozhodně nevyhovoval, vždyť nevyhovoval již ani ve starověku a proto byly zavedeny peníze.

Druhá možnost hospodářství v opravdovém komunismu by se děl tak, že dělník své výrobky ukládal nahrom-ďdu a taktéž rolník obilí a každý by si je mohl volně brát. /Tento způsob by byl mnohem přijatelnější, poněvadž v prvním by nemohli existovat úřed-níci, neboť by neměli co vyměňovat. / Ne to by však museli být lidé

musel být revoluce? „Snaž se komunis-tům podělit vychovat lidi.“ Jistě mnozí namítnou. - Je však možné, a by lží, násilím a nenávistí byli lidé vychováni k pravdě, demokracii, lásce a k svobodě? Nezá. Jen ve státech demokratických mohou být lidé vychováni k dobrému.

Zbývá tedy jediný prostředek v komunistickém státě v ř d y dik-tura.

Nechť mi vážení členové leskevé prominou, že jsem se rozpsal právě o takové věci, všichni, že komu-nisté nechtějí ani opravdový so-cialismus ani opravdový komunismus, že jejich mnohdy líbitvá, avšak pro jasně myslícího člověka nesmyslná hesla jen pláštíkem pro - plány světových zločinců Hitle-rove formátu na ovládnutí světa, a zavedení starověkého despotismu. Tito zločinci jsou mnohem chytřej-ší než byli nacisté a proto i mno-hem nebezpečnější. Chtěl jsem vyvrátit tyto nhlavé komunistické „idee“ na které na-lákali tu hrstku lidí, jenž s nimi souhlasí.

Stojan - Jiří Bratr.

LIDOVÉ DEMOKRATICKÁ REPUBLICA /

Před více než 2 lety upadla naše vlast do otroctví bolševiků. Malá hrstka trhanů, která v Praze hulá-kala způsobem, který používal Hitler a jeho „nedlidé“.

Stále více a více lidí je zaví-ráno a popravováno. Církev, ta byla bolševikům trnem v oku. Začali s pro-pagandou o zrádných kněžích. - Zaví-rali kněze, kteří nechtěli poslouchat moskevské pány, a Ubohé výmysly podvodní ků, sedících nyní v minister-ských křeslech, měly vést lid od-vrátit od církve, ale marně lid čes-koslovenský se nedal. Prokoukl plány vrahů Jana Masaryka, pres. Beneše a mnoha jiných dobrých Čechoslováků.

Stojan - K.B.

PŘÍLOHA E – Fotky vybraných členů skupiny ANNA

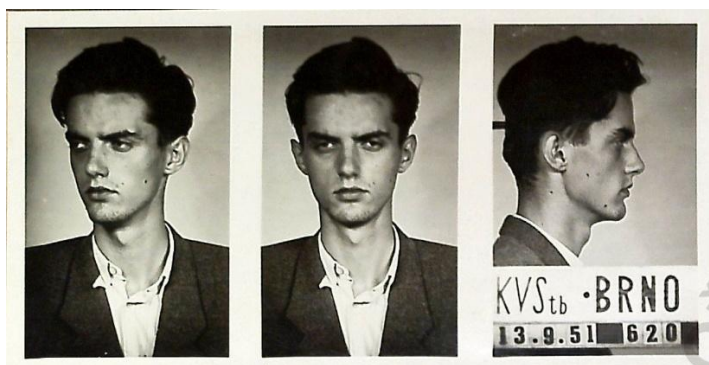
Jan Strejcius

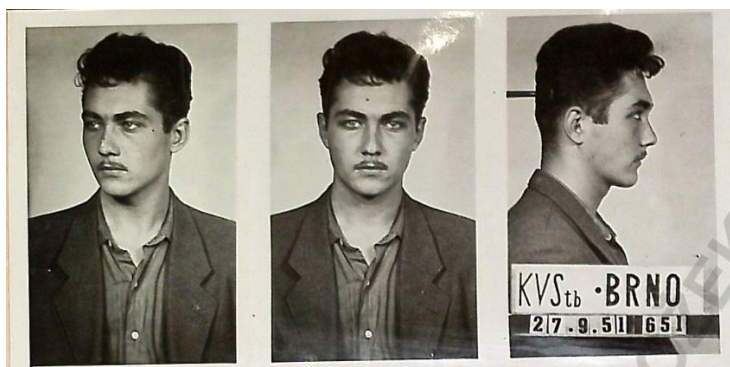
Zdeněk Janík

Milan Obrovský

Jiří Linhart

Gracián Tejral

Pavel Bařtipán

